

Re-minne

Utgitt av Ramnes Historielag og Våle historielag 2015

AGROMET NORGE AS

Maskinforretning

Vi er fortsatt

Norges største leverandør

av dumperhenger til traktor!

Alle våre hengere har 4-hjuls brems!

**T-041/KN, 10 tonns
dumperhenger med
HARDOX 450
i bunn og sider.**

**Continental 505/50-17
hjulustrustning. Hengeren
leveres med skrålem foran
og sprelem bak som standard.**

post@agromet.no

33 30 66 00 3175 Ramnes 91 17 68 54

Re-minne er
Årsskrift for
Ramnes Historielag
og Våle Historielag

Re-minne er en fortsettelse
av årsskriftene Ramnesiana
og Våle-minne. Dette er
13. utgave av Re-minne,
og regnet sammen med
Ramnesiana, er dette
utgave nr. 37.

ISSN: 1503 - 772X

Utgiver:
Historielagene i Re.

Copyright:
Historielagene og de
aktuelle forfatterne/
fotografene.

**Ansvarshavende
redaktør:**
Per Bjerkø

Redaksjonskomité:
Eva Anfinnsen, Karl
Anders Braaten , Trygve
Gran og Per Bjerkø.

Rettigheter:
Alle rettigheter til dette
skriftet og ethvert materiale
i det er forbeholdt utgiver og
forfatterne/fotografene.

Omslagsfoto:
Bergshaugen
Foto: Per Bjerkø

Grafisk produksjon
Jan Martin Bøe
Trykk: Øko-Tryk ApS

Kontakt oss:
Ramnes: helga@bjerko.no
Våle: kabraate@online.no

www.ramneshistorielag.no
www.vaalehistorielag.net

INNHold

Leder	5
Othar Hansen Hole	7
Hundreåringene Ingrid og Harald Wergeland	13
Sven Nyhus fra Solør	17
Låven på Søndre Fossan 100 år	23
Skredhistorie for Re	27
Et gammel brev. Og ett til.	39
Ysteriene i Re	43
Danseplasser i Fon	49
Regnvær og flom i Re	53
Pengevekslingen i 1945	61
Ole Skredegård ble fotograf på Voss	66
Da John Olav Jahre møtte prins Philip	73
Russerhulene på Lofstad	75
Merking av kulturminner	77
Jarlsberg grevskaps fauna på 1700-tallet	83
Turisthytta «Sølvvaren» i Vivestad	87
Jubileumstur til Telemark	91
Da Ramnes historielag ble stiftet	95
Fra jubileumsfeiringen	97
Ramnes Historielag	100
Våle Historielag	106

Re

orvet

- ditt kjøpesenter
på veien!

Utvalg som i by'n
- service som
på landet!

Hos oss finner du alt du trenger.
Velkommen til en god handel!

 SYNSAM

 PRINCESS

 MENY

KappAhl

FRANK Q®

 HOVS
marked
LEKER - FOTO - GAVE - INTERIOR

b.young®

 Helt Perfekt

 Restauranten's

 Mester Grønn

 posten

 I VINDEN
PLAY TO PROGRESS

SKORINGEN

 life

 nille

 CHIC
FRISØR

 Boots

 BONITA

Reveny

 libris

 MIX

 VINMONOPOLET

 sport 1
ekre sport

 Wivis
PARFYMERI & VESKEBUTIKK

 expert

 P

STOR GRATIS PARKERINGSPLASS

ÅPENT: 9-20 (18) MENY 8-21 (20)

LEDER

av
Per Bjerko

Kjære leser!

Dere som har opplevd de tre siste Re-minnene vil sikkert bli litt skuffet når dere blar og leser i årets utgave.

Knut Harald Evensen har med sine gode forutsetninger gitt oss et årsskrift som vi kan være stolte av. Derfor var det så trist at han av helsemessige årsaker måtte trekke seg fra dugnadsjobben med Re-minne. Litt av et sjokk for oss som er igjen i redaksjonen. Etter hvert har vi blitt enige om å jobbe med et Re-minne også i år. Det ser ut til å lykkes! Jan Martin Bøe, som vi har hatt et godt samarbeid med i lang tid, har gitt oss gunstige og tilbud for produksjon og trykking, og Knut Harald Evensen har overlatt oss datasystemene og filene, og støtter oss med gode råd.

Også annonsørene har samme store velvilje så vi kan levere Re-minne gratis i postkassene i hele Re.

Re-minne 2015 har et variert innhold. Våre arbeidsomme medarbeidere Eva Anfinnsen og Trygve Gran har flere artikler hver. Og geologen vår, Rolf Sørensen, er med oss også i år, i en artikkel om jordskred i Re.

Vi oppfordrer alle til å komme med stoff til oss. I år fryder vi oss over at Hallvard Holtung har gitt oss to fine artikler. Neste år blir det sikkert plass til enda flere.

Ramnes Historielag feiret sine første 40 år 31. mai. Vi har med noen sider både om historien og feiringen. I den siste delen av heftet forteller historielagene om virksomheten sin.

Vi viser til innholdsfortegnelsen!

Per Bjerko

Bygg i betong
ISOmur

Postboks 16, 3164 Revetal - Tlf: 33 39 63 41

Mester med hammer, med vater og sag.
Bygger og ordner, kjenner sitt fag.
Nybygg og tilbygg, hus, hjem og hytte.
HUSK! Når det gjelder, få fagfolk til hjelp og nytte.

Odd Hermansen
Mob. 952 58 478

Kristian Gran
Mob. 951 46 975

The advertisement for Varmeøkonomi AS features a background image of green leaves and white flowers. In the center is a green circular logo with the text 'ild' in a stylized font with a flame above the 'i', and 'stedet' below it. Below the logo, the company name 'Varmeøkonomi AS' is written in a bold, sans-serif font. At the bottom, the website 'www.varmeekonomi.no' and the phone number 'Tlf. 33 06 10 40' are listed.

KUNST, BANK OG LANDBRUK

Othar Hansen Hole fra Ramnes (1921-2003)

av Eva
Anfinnsen

«Han var veldig nysgjerrig og vitebegjærlig. Han lærte seg engelsk som voksen og leste mye. Samlet på mynter, medaljer og andre spennende ting. Han var glad i å reise og sluttet aldri å ta til seg impulser.»
(Ida Charlotte Johre, barnebarn)

Othar Hansen Hole var navnet på en gutt fra Østre Hole i Ramnes. Fødselsdagen hans var 3. oktober i 1921. Foreldrene var Andreas Hansen og Charlotte (født Bjune), og han hadde en yngre søster, Anna.

En liten familie på en fint beliggende gård i Ramnesbygda, omgitt av det typiske Re-landskapet med jorder og skogholt,-vakkert på en stille måte. Kanskje første inspirasjon til å skape bilder?

Skolekretsen han hørte til var Linnestad, hvor han gikk på folkeskolen, og om veien ikke var så lang i forhold til hva mange andre hadde som skolevei, kunne det sikkert kjønn langt nok på mørke vinter-

dager. Senere gikk han et år på Skiringssal ungdomsskole (senere folkehøyskole) i Sandefjord kommune. Han var odelsgutt til Østre Hole, og overtok gården etter foreldrene. Randi Sviland ble hans utvalgte, de giftet seg og fikk barna Torunn og Rune, som begge fortsatt bor på Østre Hole med sine familier, sønnen Rune overtok gårdsdriften, og datteren Torunn bygget hus like ved gården. Det vil vel si at her er det godt å være!

I tillegg til gårdsdriften arbeidet han ved Ramnes Sparebank hele sitt yrkesaktive liv, så han har vært en driftig og arbeidsom kar. De første årene var han kasserer i banken, og ble senere kontorsjef. For sitt arbeid ved banken mottok han Norges vels medalje for lang og tro tjeneste. At han også var orienteringsløper, og på sine eldre dager en habil bueskytter,

viser en mangfoldig og vidtfavnende mann i interesser og talenter! I hans daglige miljø var det ikke kunstinteressen som utpekte seg generelt sett.

Så hva var det som vekket Othar Hansen Holes interesse for kunst og litteratur? Kanskje kunne han svart på det selv, men i dag er det ikke noen som kan gi et sikkert svar på dette spørsmålet.

Vi har sett utstillinger i sommer og høst både på Bygdetunet Brår, og på Våle Prestegård. Det er spennende å få vite litt mer.

Det viser seg at han var en mangfoldig kar med mange interesser. Hvordan det hele startet vet vi altså ikke, men han var innom både oljemaleri, treskjæring, arbeid med leire, - og det vi kjenner best - tresnitt. I det store og hele var han selvlært.

Dette er et av de tidlige maleriene hans, datert 1942. Vi ser litt røffe dristige penselstrøk, fargesans, perspektiv og komposisjon – i en sammenheng som gir et bilde en kan gå inn i og være med på.

En kan tenke seg en gutt med interesse for både tall, skriving og tegning på skolen, alt sammen evner som han skulle få ta i bruk i livet sitt. I vår sammenheng skal vi her konsentrere oss om den kunstneriske siden ved ham.

Noe undervisning fikk han hos Ola Abrahamsson i Åsgårdstrand. Datteren Torunn forteller at de av og til fikk være med dit. Ola Mathias Abrahamsson (1883-1980) var maler, lyriker, forfatter og grafiker og kjent som en av Lofotmalerne,

og har nok hatt mye å bidra med overfor en kunstinteressert mann som Othar. I begynnelsen var det mest oljemaleri han holdt på med.

Når det gjaldt motiver, hentet han mye inspirasjon fra reiser fjernt og nær, hvor han oppsøkte utstillinger og ellers tok bilder som han senere brukte som utgangspunkt for sine egne uttrykk i bildene. Alltid når familien var på reise var det stopp for å se kunst. «Sånn var det bare», sier Torunn, –«ikke noe spesielt med det!»– selv om det egentlig bare var far i familien som hadde den interessen. Han reiste også f eks til Paris for å se en spesiell utstilling. Slik lærte han nok mye, ved å studere andres arbeider.

Familien forteller at han reiste mye rundt i Vestfold og samlet motiver ved hjelp av fotoapparatet, og at han i starten av karrieren malte mer mennesker inn i bildene, senere var det landskaper som opptok ham mest. Stilen ble også strammere sent i karrieren, tidligere var han mye mer vågal i penselstrøkene.

Andre former han også jobbet med var både gips og leire. Her datteren Torunn med «seg selv».

Under har bankmannen brukt sin erfaring fra jobben og formet en leirklump til en fortelling – «Lånesøknad», hvor den ene sitter med lua i handa, og den andre

noterer og ser vurderende på søkeren, sikkert en kjent situasjon fra bankhverdagen:

På spørsmål om hvordan han arbeidet, forteller Torunn at det for dem som barn var det bare en selvfølge at far gikk inn på arbeidsrommet og holdt på med sitt, og at de nok fikk være der og prøve seg, men at ingen av de to barna hans hadde de evnene og interessene.

Barnebarnet Ida Charlotte Johre tenker tilbake på barndommen med «Far» og kan fortelle noe om arbeidsprosessen hans: *Når han arbeidet var det med presisjon i forholdene. Han ville at det skulle være riktig i forhold til størrelser og hvordan det faktisk så ut. Men når han hadde gjort det forarbeidet slapp han seg løs med farger og strøk. Det luktet alltid terpentiner opppe og var varmt for han fyrte i vedovnen. Atelieret var fylt med bøker, maling, redskap og lerreter – et fantastisk sted for et barn som hadde skapertrang. Med store vinduer i annen etasje på Hole, hadde vi utsikt over hele Ramnessletta og dette var til inspirasjon både for meg og Far. Og barnebarna var velkomne.*

Det er Ida som forteller her: *Jeg fikk alltid lov til å være på atelieret hans. Da jeg var liten hadde han atelier på låven, og bygde senere atelier i annen etasje i huset sitt.*

Det beste jeg visste var å sitte der å følge med og fikk veldig ofte lov til å prøve meg selv på forskjellige ting. Dette vekket nok min interesse for mange kunstuttrykk. Han oppfordret meg til å skape og bruke øyene og sansene. En ting han sa til meg som har festet seg var «Kunst skal provosere, Ida!». Det syntes jeg var spennende for han var jo en veldig ordentlig mann som jobbet i bank til vanlig og ikke en «klassisk» kunstner.

Men det utsagnet har inspirert meg mange ganger og da tenker jeg på Far. Han samlet jo på spennende ting som mynter og sedler, gamle medaljer. Og noen ganger fikk vi sitte modell for ham også.

Da kommer vi også inn på mangfoldet. Han var jo også en samler. Og på sine eldre dager fikk han seg jobb i antikvitetsbutikk i Tønsberg som blant annet solgte gamle mynter.

Mest kjent er vel tresnittene hans. Tresnitt er jo en ganske annen teknikk enn maleriet, så han må ha likt å variere og utforske de ulike kunstformene. I tresnittene finner vi ganske lokale motiver, kjenner oss igjen. Mange i lokalmiljøet har nok trykk av Othar Hansen Hole på veggen sin.

Selv var jeg så heldig å bli kjent med ham da jeg jobbet som bibliotekar i Ramnes, han var en flittig gjest på biblioteket, og interessant og trivelig å snakke med. Interessene hans gikk i mange retninger, familien sier også at han leste mye.

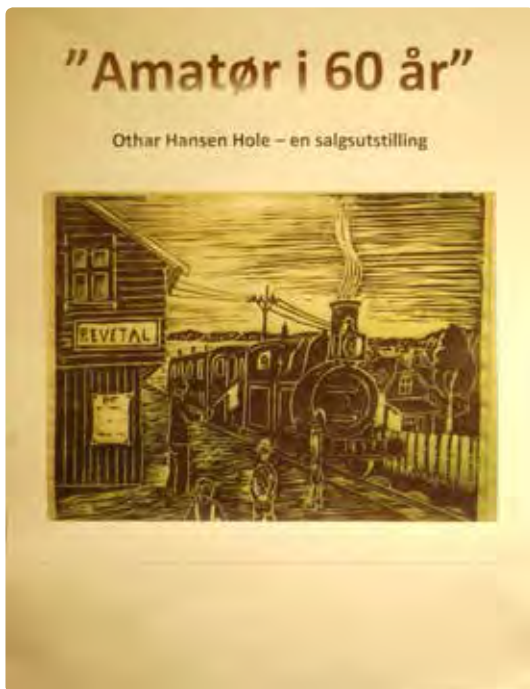
Vi ble ganske godt kjent, og laget en liten kunstutstilling i det begrensede lokalet der, det var hyggelig å være med på å vise fram en lokal kunstner med så gode arbeider.

I tresnittene finner vi ganske lokale motiver, kjenner oss igjen. Mange i lokalmiljøet har nok trykk av Othar Hansen Hole på veggen sin.

Kopi fra Tønsbergs Blad 2.2.1993

Han hadde også andre lokale utstillinger, og han holdt på med å arbeide med dette helt til det siste. Familien kan fortelle at han holdt på å forberede en utstilling han ville kalle «Amatør i 50 år», men han døde dessverre like før den skulle bli en realitet i september 2003. Nå i år ble det utstillingen «Amatør i 60 år» isteden.

Midt i Ramnesbygda, uten noen spesielle impulser ut over det han hadde i seg selv, utviklet det seg altså en kunstner som har etterlatt seg mange spennende og interessante arbeider! En del av trykkene er det fortsatt mulig å skaffe seg, ved henvendelse til datteren Torunn Johre eller sønnen Rune Hansen Hole.

HENGRØD

LØSNINGER TIL VEKST

Hengsrød AS avd. Vestfold Hengsrudveien 344, 3178 Våle - Tlf.: 33 06 11 20
Hengsrød AS avd. Buskerud Skarragata 61, 3320 Vestfossen - Tlf.: 32 25 06 60

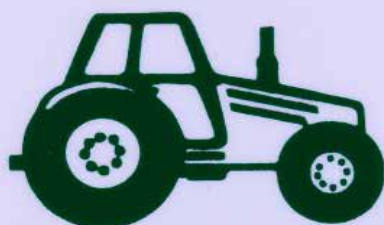
www.hengsrod.no

Alt i landbruksreparasjoner
Salg av deler, redskap og dekk
AC-reparasjoner

kloppverksted@online.no
Østre Hole 2, 3175 Ramnes

950 33 873
33 39 64 33

Klopp Verksted

HUNDREÅRINGENE INGRID OG HARALD WERGELAND

av
Trygve
Gran

*«Det beste for et langt liv, er å ha en god ektefelle.»
Ingrid og Harald Wergeland*

Jubileene sto i kø hos familien Wergeland fra Våle: Harald fylte 100 år i mars i år, og kona Ingrid ville ft 100 tidlig neste år. Og seinere i år var 75 års bryllupsdag!

Dessverre gikk det ikke slik. Ingrid døde fra oss 22. september, kort tid etter at vi var hos dem og fikk dette stoffet for Re-minne.

Harald Wergeland overtok gården Robakk vestre etter foreldrene i 1940. Ingrid Wergeland er født Sperre. Faren, Mathias Sperre – var fra Sperre i Våle. Ingrid vokste imidlertid opp i Semsbyen der faren bygde huset Fagerheim for familien. Harald var noe betenkt over å gi ei «byjente» så mange oppgaver og så mye ansvar som det kreves av ei bondekone, forteller han, men det var henne han ville ha.

Og så viste det seg at noen bedre kunne jeg ikke ha fått! Ingrid var interessert, dyktig og arbeidet usedvanlig lett, og hun tok aktivt del i utearbeidet ved siden av husmor- oppgavene. Hun var til og med på å sette opp gjerder i skogen – ikke noe rart at jeg ble glad i ei slik jente, mener Harald. Før de giftet seg hadde Ingrid ei tid huspost i Oslo. Harald ønsket seg en motorsykel så han kunne ta noen raske turer for å besøke henne i hovedstaden. Han satte i gang med å hugge eik som ble levert til skipsbygging, og så ble det «frierferd» med motorsykel som var kjøpt kontant for egne opptjente penger. –Jeg måtte stå på for Ingrid, sier Harald.

Krig og okkupasjon

Den 10. april 1940 dro Harald til Helgelandsmoen for å melde seg til krigstjeneste. – Jeg måtte jo kjempe for fedrelandet, sier han. Seinere under okkupasjonen var det tvangsinnlevering av radioapparater. Familien Wergeland hadde to apparater og gjemte unna det ene. Det ble jevnlig lyttet til sendingene fra London, og snart var Harald med på å organisere motstandsarbeidet i milorg/hjemmefronten.

Gården ble nærmest et tilholdssted for motstandsfolk, blant dem som var «gårds-gutter» her, var Kåre Holt - som var områdesjef for hjemmefronten i Ramnes og Våle, og Odd Akselsen som var våpeninstruktør. Odd som var mye ute nattetid, bodde i annen etasje på Robakk.

For at han ubemerket skulle komme seg ut og inn av huset, satte Harald en stige opp mot vinduet om kvelden og fjernet den om morgenen. Det var mange munnar å mette på gården i denne tida, og det var Ingrids ansvar. Maten var langt på vei basert på egenproduserte råvarer.

*Ingrid var tøff jente og var mye i gårdsdrifta.
Her slår hun gras i bratte jorder.*

– Ingrid forteller at når det ble «hakkert» til farse, så fylte de gjerne opp et 50 liters melkespann. Det ble mange kjøttkaker å steike og hermetisere! Harald var lagleder i nordre Våle hjemmefrontlag. Han var med på å motta flyslipp og deltok i våpenopplæring. Og ikke nok med det, Harald tok også oppdraget med å frakte våpen og ammunisjon fra et slipp ved Gjelsås i Arnadal til et lager i uthuset på Våle prestegård. Han dro av sted med hest og vogn og med veslejenta ved siden av seg i setet. De passerte en tysk vaktpost på Revetal som ble helt betatt av den vesle jenta som var med på det som så ut som en kosetur. -Dette var kald beregning, sier Harald, som levde i intens spenning under hele okkupasjons-tida. For sin innsats for fedrelandet er Harald tildelt både deltakermedaljen og minne-medaljen i 2015.

Arbeid på og utenfor gården

Gården Robakk ble i det meste av Ingrid og Haralds eiertid drevet med allsidig husdyrhold og med en betydelig produksjon av kål og andre grønnsaker.

Det fortelles at gården ble meget godt drevet, og at det var orden og ryddighet her. Etter at melkeproduksjonen opphørte, var Harald i en 20-års periode kirketjener og kirkegårdsgraver ved Våle kirke.

Stor stas med oldebarna Inge Jostein og Harld Elling.

– Å være kirkegårds-graver var et hardt arbeid, spesielt vintertid med mye tele, forteller Harald, det var en stor lettelse da tineapparatet kom. Harald har vært formann i Våle menighetsråd og styreleder for Våle hvilehjem og Våle Regnskapslag. Ingrid har vært medlem av forsorgsstyret og styremedlem i Våle Sanitetsforening. Begge har vært sterkt engasjert i lokalforeningene av NLM og Indremisjonen.

På det obligatoriske spørsmålet om oppskriften for et langt liv, svarer Harald at «det beste er nå å ha en god ektefelle.» Dette var Ingrid helt enig i!

Medaljen

Ved en enkel, men høytidelig seremoni på Re Helsehus 23. november 2015 – innledet ved at forsamlingen sang Gud signe vårt dyre fedreland – fikk Harald Wergeland Deltakermedaljen for tjeneste i Hjemmestyrkene 1940-45, med diplom undertegnet av HM kong Harald.

Foto: Håkon Westby

Medaljen ble overrakt av distriktssjefen for Oslofjorden Heimevernsdistrikt, oberstløytnant Børge Gamst. Tilstede var også områdesjefen for Horten Heimevernsområde (som også omfatter Re), kaptein Terje Randem, ordfører Thorvald Hillestad og medlemmer av Haralds nærmeste familie.

Flott gård i god drift. Foto: Arild Tangerud.

ekte norsk håndverk

30 ÅRS
GARANTI

Huseby er ikke som andre kjøkkenprodusenter...

Skreddersydde løsninger. Finerte skrog. Ubegrensede fargemuligheter.

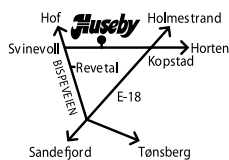
Unike overflateteknikker. Og en garanti ingen kan måle seg med!

En investering i ekte norsk kjøkken glede

Velkommen til oss for en
hyggelig kjøkkenprat!

www.huseby.no

Man - tirs - ons: 9-17 Tors: 9-19 Fre: 9-16 Lør: 10-15

Huseby®

Huseby-senteret Våle
Gjelstadveien 38 B, 3178 Våle (vis à vis fabrikk)
Tlf. 33 06 12 40

SVEN FRA SOLØR BLE RAMNESPATRIOT

av
Per Bjerko

Et tips fra en skolekamerat førte Sven Nyhus til oss. Da Knut Evensen tok over som redaktør av Re-minne, innførte han en god skikk, - stoff fra eldre personer som har mye å fortelle. Dette vil vi fortsette med.

Valget nå er en mann som i 1959 ved en ren tilfeldighet kom til Ramnes, og siden har vært her. Det gjelder Sven Nyhus som har vært en svært nyttig mann for bygda.

Tilfeldigheten

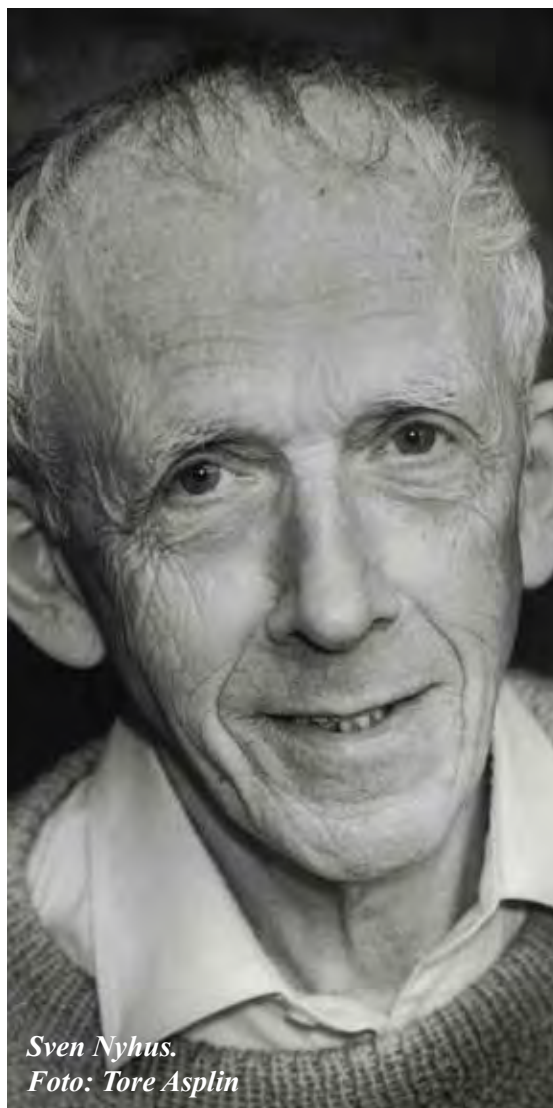
Audun Tveide var klassekamerat fra lærerskolen, og i noen år lærer på Solheim skole på Jerpetjønn. Han sendte melding om en ledig lærerpost på Linnestad skole. Derved var Svens skjebne fastsatt.

Med finneblod i årene

Sven ble født i 1922 på Lunderseter som ligger i Brandval kommune i Solør. Far hans var skredder og moren hadde skogsfinner i slektstavla. Sven var yngst i en ungeflokk på 9. – Derfor ble jeg skikkelig bortskjemt, sier Sven. Som unggutt prøvde han seg først som betjent i butikken på hjemstedet. Da var det krig, og det var flyktningrute (en reserverute) fra Lunderseter til Sverige. – Jeg var satt opp på 1. etappe

Sven i oppveksten

*Sven Nyhus.
Foto: Tore Asplin*

som startet her, forteller Sven. -Men jeg ble innkalt bare en gang, for å vise veien for ei dame med en stor og tung ryggsekk. Grenselos Sven hjalp til med den, og registrerte at det lå ei tung pelsjakke øverst.

Traff Mildrid på lærerskolen

Så valgte Sven å gå skoleveien, og greide opptaksprøven på Oslo lærerskole, som var 4-årig. Der møtte han Mildrid fra Mo i Rana, som ble kona hans. Etter bestått eksamen i 1951 var han først lærer et år i hjembygda, så tre år i Sarpsborg, før familien flyttet til Ramnes. Det var i 1956, og barna Ingjerd og Åsmund var med på flyttelasset. De to yngste barna, Turid og Kari, ble født i Ramnes. Siden har Sven blitt her hos oss.

3. og 4. årsklasser på Linnestad skole med sin nye lærer Sven Nyhus.

De seks skolene i Ramnes var 3-delt eller 4-delt, og elevene gikk på skolen annen hver dag. 7- og 8-åringene gikk for lærerinnen. På Linnestad var Gunhild Nilsen lærerinne i halv post.

Læreren, Sven, tok over «storskolen» som var 2 klasser fordelt med to og tre årsklasser. Det skulle vise seg at livet til Sven ble mye mer enn lærerjobben på Linnestad, der han likte seg godt.

Han fortsatte i skolesektoren, men det ble mer administrasjon. I 1959 kom det nye skolelov, og kommunen sto overfor en radikal omlegging av skolene. Kommunen måtte derfor styrke administrasjonen sin. Det var ikke lengere nok med lærerne på skolene rundt i bygda, og en formannskapssekretær i kommunen, som fra før hadde alt for mange andre oppgaver.

Derfor ble det vedtatt å opprette stilling som skoleinspektør. Valget falt på Sven Nyhus, i første omgang i halv stilling. Følgen ble at Sven i 1960 måtte forlate Linnestad og flytte til Vivestad med halv stilling på skolen der, og halv stilling på herredshuset på Ramnes. Der var det trangt om plassen. I starten delte Sven kontoret og en del av det store arbeidsbordet med formannskapssekretær Kristian Nyhus. Siden ble det kontordeling med helsesøster Marie Louise Flaatten. Etter hvert ble det vedtatt hel stilling som skoleinspektør. Familien flyttet til kommunens skoleleilighet på Brår og bodde der inntil de kunne flytte til eget og nytt hus i Tuftekroken. Det var i 1968.

Ny skolelov og mange utfordringer

Omleggingen, eller sentraliseringen som det ble kalt, førte med seg at alle elevene i kommunen ble samlet på den nye Ramnes skole, med unntak av Vivestadelevne som fikk plass i Høyjord. Ramnes skole ble tatt i bruk høsten 1965. Den offisielle innvielsen av ble holdt 25. november. Vi tar med litt fra referatet i Tønsbergs Blad:

«Den nye sentralskolen i Ramnes er blitt hele bygdens storstue.»

«- Jeg skulle ønske jeg kunne gjenskape for dere den stemningen vi hadde mandag 16. august, da skolen ble tatt i bruk.

Da Sven fratrådte i 1989, var det en markering i Underetasjen på Ramnes Idrettshall. Mildrid og Sven med barna, fra venstre: Aasmund, Ingjerd, Kari og Turid

Vi var grepet av andakt, og i motsetning til israelittene kom vi inn i helligdommen. Når jeg føler en slik stemning i dag, er det vel fordi vi har arbeidet en stund og blitt hjemmevante, sa skolebestyrer/skoleinspektør Sven Nyhus i sin takk da han fra skolestyrets formann Ernst Flaatten overtok nøklene til den nye sentralskolen på Tuft.» Det var ingen grunn til å ligge på latsida. Revetal ungdomsskole sto for tur, etter lang tids drøftinger i Ramnes og Våle. Samarbeidet seiret, og Revetal ungdomsskole ble tatt i bruk i 1969.

Også stillingene ble endret: Han ble rektor på den nye Ramnes skole fra 1965, kombinert med jobben som skolesjef. Rektorstillingen ble i 1987 gitt over til Alfred Ringdal, og to år senere sluttet Sven som skolesjef ved oppnådd aldersgrense. Da ble det felles skolesjef med Våle.

Alfred Alfredsen, som var skolesjef i Våle, fikk jobben, og startet med kontor i herredshuset i Ramnes.

På den årlige «Åpen Gård» på Brår er det utstillinger i aulaen. Et år viste Sven Nyhus billedvev etter sin avdøde hustru Mildred

Medaljer

Det vil føre for langt å gi dere oversikt over det faglige livet til Sven. At samfunnet har vært fornøyd, viser fortjenstmedaljene både fra Kongen og Kommunenes Sentralforbund.

Mildrid

Sven og Mildrid fant hverandre på lærerskolen og giftet seg. Med 4 barn ble det ikke lærerjobb for Mildrid før hun ble ansatt på skolen i Fon. Også hun hadde mange interesser, særlig i husflid og mest med billedvev. I noen år var hun leder i Vestfold Husflidlag. Det var et hardt slag for Sven da Mildrid døde i 2002.

Gode venner faller fra

Når en blir så gammel som Sven blir det ofte trist og sorg når gode venner faller fra. For Sven var det særlig tungt da hans venninne Ingrid gikk bort. Som 93-åring setter han stor pris på å treffe gamle kjenninger ved sine nesten daglige besøk på helsehjemmet.

Overskuddsmenneske

Sven Nyhus er på mange måter et overskuddsmenneske. Ved sida av en tøff jobb og stor familie har han hatt interesse og tid til mye. Vi velger noe:

Sang og musikk. Undertegnede møtte Sven første gang som visesanger med gitar. Det var på et møte på Sverretun.

– Jeg har alltid hatt interesse for sang og musikk, men jeg har prøvd meg på så mye at det har gått ut over kvaliteten, sier Sven, - men jeg vågde å være reservedirigent både for musikkorpset og sangkoret.

Korpset hadde ofte dirigenter som spilte i sine egne korps på 17.mai, og da var det greit å ty til Sven.. Når det gjelder sangkoret, var han til og med på dirigentkurs i Østfold.

Skålgropstein og Ramnesiana

Da han bodde på Linnestad fikk han med seg Hans Gjelsås med motorsag for å få bort et tre ved steingarden vest på skoletomta. Da treet falt, rulla en forholdsvis stor stein fram.

Sven Nyhus (til venstre) var med på å ta vare på skålgropsteinen fra steingarden vest for skoletomta på Linnestad. Skålgropene blir vurdert sammen med ordfører Thorvald Hillestad og fylkesordfører Anne Rygh Pedersen.

Den viste seg å være skålgropstein fra bronsealderen. Dette har han fortalt i Ramnesiana (1997), der han har gitt oss flere artikler om andre emner.

Også Sven drev med husflid

Det var sikkert greit at han var med i husflidvirksomheten til Mildrid. Noe av et bredt utvalg av produkter: Flisefat, sveiping, neverfletting og noen enkle og små smidde jernkniver aktuelle som anheng på damebunader. Merking og rydding av løyper.

Lesing av litteratur på Brår

I en del år satt han trutt hver lørdag og leste høyt fra velvalgte bøker på Brår-senteret.

Utklipp av Ramnesstoff i avisene

I mange år var Sven ivrig med i utklipparkivet med Ramnes-stoff i avisene. Senere kom også Vålestoff med. Det ble flere hyllemetere med ringpermer med dette stoffet, som nå er arkivert litt bortgjmt i kjelleren i Våle Samfunnshus.

Da Trollo tok firedobbelt! Fra venstre: Jens Bøhle, Sigmund Kjølstad, Gunnar Gunhildstad og Sven Nyhus.

Mye egeninnsats og samarbeid med andre for å gjøre terrenget tilgjengelig for alle. . Blant annet med stiene fra Bergsåsen til Langevannet og rundt i Sjøssfjellområdet.

Idretten

Også her var det allsidighet, både for egen innsats og gode opplegg for skoleelevene. Av mye nevner vi ski og orientering.

Sosial middag på Helsehuset

Vi alle eldes etter hvert. Også Sven Nyhus, som er blitt 93 år og bor alene på Svenstorpet i Tuftekroken . Da jeg var der for å prate om dette stoffet, ga han klar beskjed: – Klokka 13 kommer Ole Foss og henter meg. Da skal jeg spise middag på Helsehuset sammen med mange hyggelige mennesker.

LÅVEN PÅ SØNDRE FOSSAN ER 100 ÅR

av
Per Bjerko

Den eldste heislåven i Norge? De fleste som ferdes på Bispeveien har sikker lagt merke til den store låven en drøy kilometer nord for Revetal. Den ble bygd i 1915, og kan derfor fortjene å bli feiret. Men ikke bare for alderen. Det er mange låver i Re som er eldre.

Saken er at låven på Fossan er en heislåve bygd med såkalt frittstående takkonstruksjon som gir et åpent låverom. Kanskje blant de første i landet.

Vi har hentet noen linjer fra boka «Norges låver» Eva Røyraane 2014: *«Heislåven er ein høg låvetype med eit stort rom over husdyretasjen. I staden for køyrebrua høgt oppe var det i desse bygningane ein heis som løfta avlinga på plass. Lasta blei heisa opp og inn gjennom ein opning i eine gavlen eller køyrd inn på golvet i andre høgda og løfta vidare derifrå. Denne låvetypen fanst i andre land og blei så smått teken i bruk i Norge frå 1930-talet.»* Dette er jo 15 år etter at låven på Fossan ble bygd.

Vi lar Sølve Søyland, nå kårkall på gården, fortelle: **Lars Bringaker** eide gården fra 1901 til 1912. I de første 2-3 årene flyttet han tunet vestover og bygde prektige hus der.

Diger låve, stort 2,5 etasjes framhus i sveitserstil og bryggerhus. Grunnmurene er av tilhugget stein. – All denne steinen må være transportert hit med Eidsfossbanen, sier Sølve. Den flotte jernbanebrua over Vesleelva er av samme bergart.

I felleskjøpdress Sølve Søyland som er kårkall og sterkt interessert i historie. Sønnen Knut driver gården i samdrift med naboen Lars Kristian Rustan. Bildet er lånt av Re-minne 2013. Foto: Knut Harald Evensen

Jernbanebyggerne var lure og økonomiske. De bygde banen ferdig sørfra, og fikk billig transport på sin nye jernbane for stein fra steinbruddene i Søndre Vestfold. Også Bringaker kan ha nyttet sjansen til å få rimelig stein. Jonas Aase og Ommund Garborg fra Jæren ble nye eiere i 1916.

Brannen: Natt til 25. august brant låven!

Omtrent hele buskapen, 69 kuer ble reddet. Jonas Aase satte umiddelbart i gang med gjenoppbyggingen. De gamle grunnmurene kunne brukes, så huset fikk samme størrelse. Han var rasjonell. Tømmeret ble kjørt fra skogen til mobil sag satt opp øst for husa. På den måte kunne byggmesteren bestille de lengder og dimensjoner som trengtes til enhver tid.

Amerikansk stil og rask bygging

Låven på mer enn 1000 kvadratmeter sto ferdig da høyet skulle inn året etter (1915). Jonas Aase hadde vært i USA, og bestemte seg for å følge amerikansk opplegg: Heislåve med åpent saksespenn. Blant byggmestere og forståelsepåere den gang ble det spådd at huset ville falle ned ved første skikkelige snøfall. Slik gikk det ikke.

Sølve viser ei blokk fra den gamle vinsjen.

Søylandfamilien overtar gården

Husbyggerne fikk ikke så mye glede av det nye huset. Året etter, i 1916, er det nye eiere: Sjur Lothe, Johannes Lothe og Tollef Stangeland, de som alt året etter solgte gården til Søren Søyland. Siden har overdragelsene vært fra far til sønn: Oskar Søyland i 1942, Sølve Søyland i 1971 og Knut Søyland i 2006. Nå har gården ca. 480 daa jord og ca. 100 daa beiter. Låven har vært nyttig. Nå er buskapen 200 vinterfora søyer med ca. 400 lam. Kaldlufttørker for ca. 400 tonn korn og 60 tonn høy, som høstes tidlig, i månedskiftet mai/juni.

Låveheisen

Vi har hatt 4 generasjoner av låveheiser, forteller Sølve. Den første hadde hampetau og møneskinne av tre. - Det ble ofte store problemer når tauet røyk. Da var det viktig å spleise bruddet godt og fort. I 1942 ble det totromlet «spell» med vire og treskinne med vinkeljern på hjørnene. Neste oppgradering var i 1970. Da ble det elektrotalje og jernskinne og kabelstyring. Den fjerde og siste låveheisen ble montert i 2005. Den har fjernstyring og automatisk høyutlegger. I «hestetida» kjørte de høylassa opp låvebrua fra øst fram til søndre delen av «trevet»(golvet over husdyrrømmet).

I bunnen av høyvogna lå det to løse trestenger som var festet sammen foran og bak med tau, som på låven blei festet til snora fra heisen. Så blei høylasset heiset opp, og så inn, til høylageret der lasset blir frigjort ved ei snor. Så måtte trestengene og tauverk tilbake til høyvogna før turen gikk ut for nytt lass.

Det gamle uthuset ca. 1905

Lufttransporten har overtatt

Produksjon av høy for hest har blitt en viktig del av gårdsdrifta. Det betyr tidlig slått og ca en dags fortørring før innkjøring med lessevogn som «leverer» graset til en lufttransportør. Den blåser graset opp og fordeler det på den store kaldlufttørka i den søndre delen av låvegolv. -Heisen er fortsatt nyttig, sier Sølve. Det mang mye som skal handteres i låvebygningen.

45 graders takhelling og bølgeblikktag

Den amerikanske etterligningen har klart seg bra. Ingen kollaps ved snøfall.

Og noe overraskende, bølgeblikkplatene har klart seg bra i 100 år. Viktig i dette er platetykkelsen på 1 millimeter, som er mer enn det dobbelte av takplatene nå til dags. Der det var brukt brukte plater er det foretatt utskifting.

Bilde av Fossan ca. 1950.

Låvefestene

Sølve forteller også at det har vært lett å arrangere låvefester på Fossan. Med fritt og stort låvetrev er det lett å møblere. Det store dansegolv er populært, og de som ikke orker mer kan prøve «huska» over høyet. Av låvefester har vi hatt flest private, men også i regi av bondelag, frøavlerlag, idrettslag og skolefester.

En gang hadde vi besøk av en buss med finske frøavlere, og hadde leikarringen i Borre og toraderklubben som underholdere. Men da en av finnene skada seg i huska, kommanderte lederen (Kaarlo Kinnunen) øyeblikkelig avgang med bussen til hotellet i Tønsberg. Det er best midt på sommeren. Da kan en feste helt til sola står opp.

Slik ser låven ut i november 2015. Legg merke til rørsystemet for inntransport av høy.

Din lokale partner leverer alt på Revetal!

Ditt kontor[®]

- vår ekspertise og service

DITT
GRAFISK

sport 1
Revetal

SKREDHISTORIE FOR RE

av Rolf Sørensen
og Per Bjerkø

For omtrent 12 000 år siden lå fronten av innlands-isen over midtre Vestfold, inkludert det som skulle bli Re kommune. Havnivået var 180 til 190 meter høyere enn i dag, og bare noen små holmer stakk opp gjennom ishavet som sto helt inn til en steil brefront. Store og små isfjell driftet sørover.

Storbreen smeltet om sommeren og smeltevannet fraktet med seg store mengder breslam som sank til bunns i det salte ishavet. De fineste partiklene (leir-mineralene) klumpet seg sammen liksom snøfnugg, og dannet en åpen struktur (korthus-struktur, fig. 1).

Det vi kaller «ishavsleire» ble dannet, se fig. 2. I overflaten av de fleste leireavsetningene finner vi et forvitret lag som kalles tørrskorpe. Denne har betydelig større bære-evne enn de underliggende leirene. En slik tredeling av leirene (fig. 2) er vanlig de fleste steder i lavlandet i Norge.

Leirterrenget i Re

Fordelingen av leire i landskapet er hovedsakelig bestemt av tilførselen av breslam da brefronten flyttet seg gjennom Re, og av høydeforskjeller i den underliggende berggrunnen.

Det største området strekker seg fra Barkost til Freste og er regnet som den største sammen-hengende leirsletta i Norge. Ved Barkost er høyden 45 m og bare 7 m ved Freste – det vil si en jevnt skrånende flate med et fall på 1:500.

Flaten ved Barkost blei tørt land for ca. 7000 år siden, mens Bjunesletta og leirflatene på grensen til Tønsberg blei tørt land for bare 1500 til 1000 år siden.

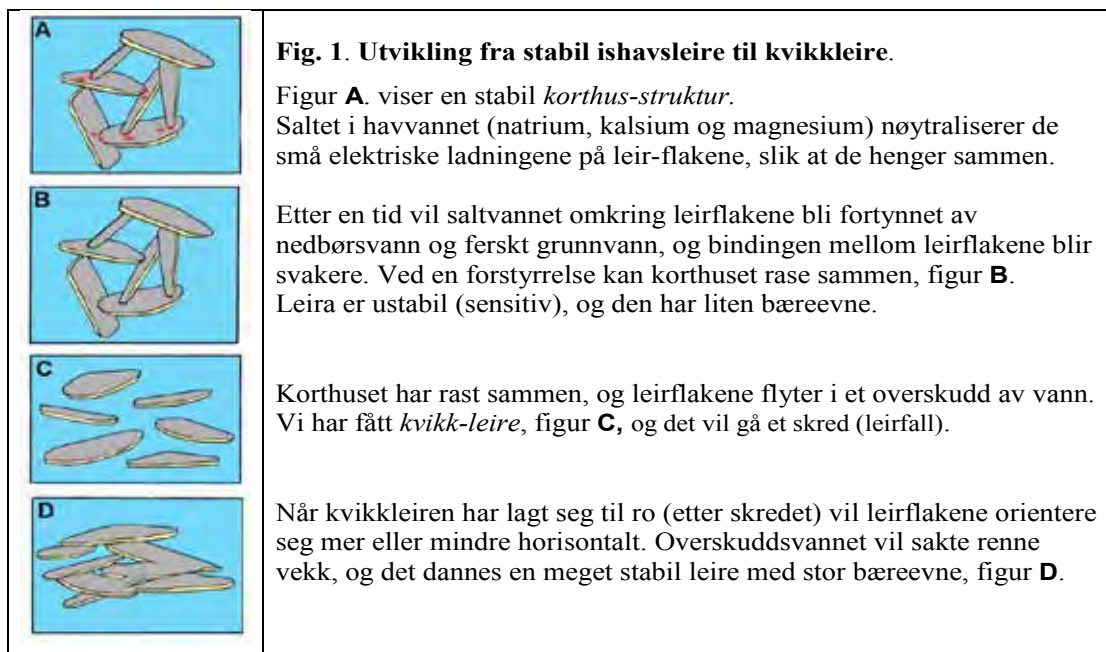
Lenger øst ligger et leirplatå som er over 100 m o.h. ved grensen til Holmestrand (ved Olumstad – østre Bakke).

Det strekker seg sørover til Kåpe hvor høyden er omtrent 80 m. Dette området er sterkt oppstykket av raviner (erosjon) og leirene er ikke fullt så tykke som på Svinevoll – Ramnes sletta. Andre leirsletter finner vi lenger øst i kommunen, for eksempel ved Haugan–Kopstad og i Undrumsdal.

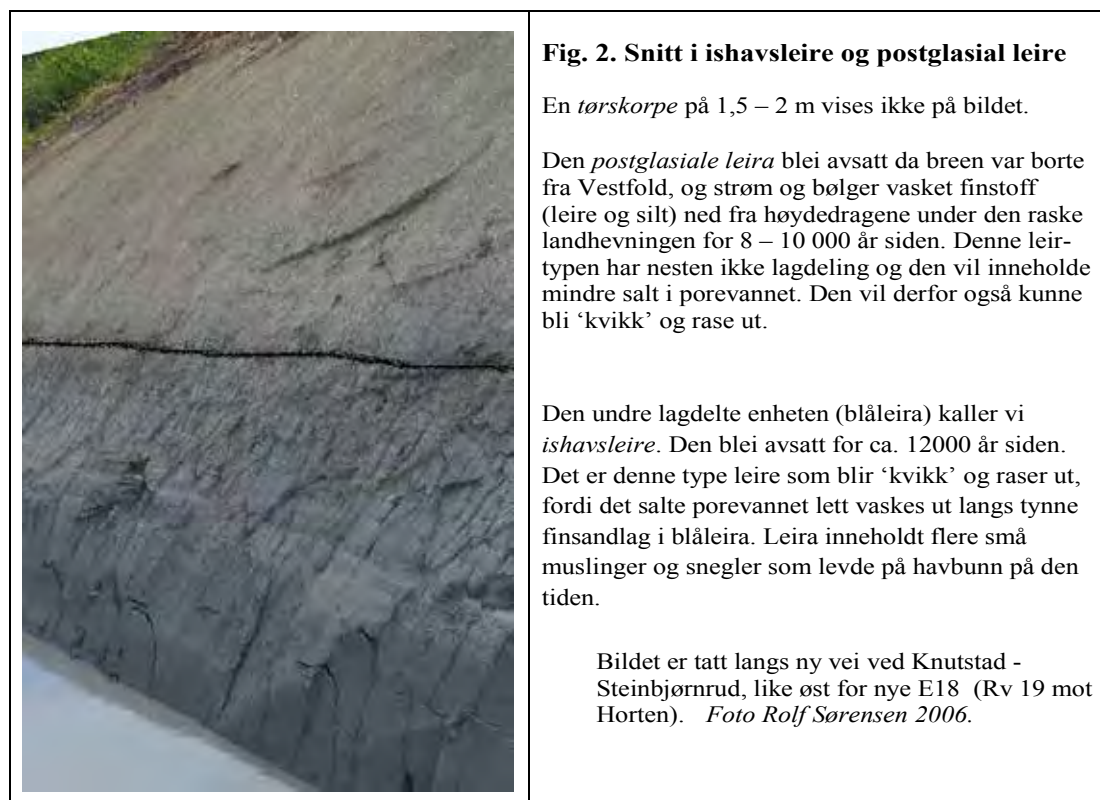
De fleste er langstrakte i nord-sør retning og det skyldes hovedstrukturene i den underliggende berggrunnen, med sprekker og forkastninger.

Vi har valgt å skrive om skredområdene fra nord til sør som vist på karter. Der vi har lite med opplysninger er den ingen beskrivelse.

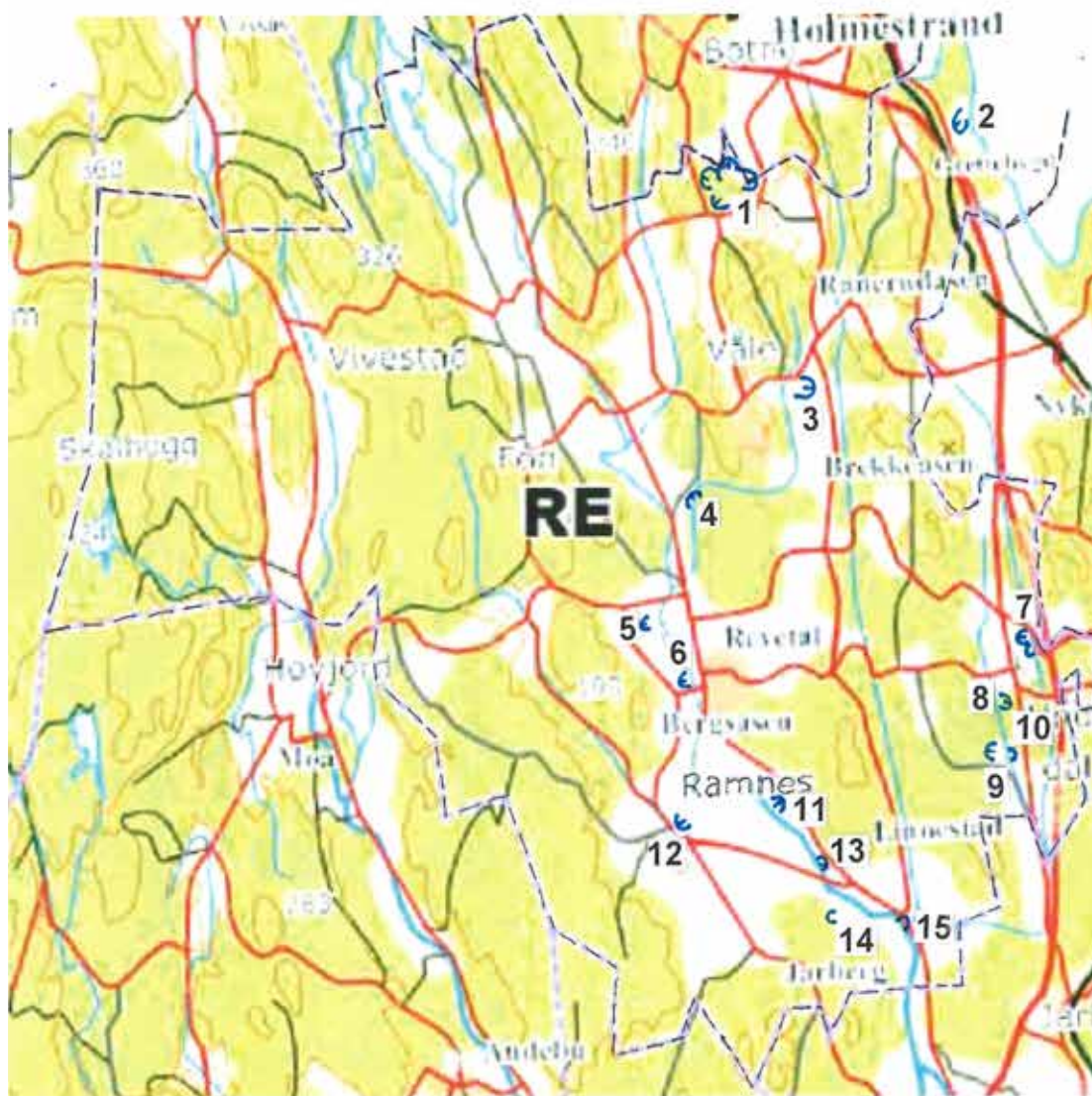
Figur 1 – Re-minne 2015

Figur 2 – Re-minne 2015

Kart med nummererte leirskred – Re kommune

Skred i Re kommune

1. Bakke – østre	(flere udaterte skred)	8. Flår	Ikke datert
2. Snekkestad	1624	9. Lefsaker	Datert (2 skred)
3. Sørby	Ikker datert	10. Hem	Flere daterte skred
4. Bakke – vestre	Ikke datert	11. Bø	2 – 3 daterte skred
5. Kile	Ikke datert	12. Ramnes kirke	2012
6. Brår	Datert	13. Linnestad	Ikke datert.
7. Bakskjul	Datert (2 skred)	14. Klopp – vestre	1930-35
		15. Bjune	1988

1. Landskapet ved Østre Bakke

På grensen mellom Re og Holmestrand ved gårdene Bakke østre, Olumstad og Lærumteigen finner vi et landskap som skiller seg ut fra den store leirsletta i området.

Langs bekker og små sidedaler finner en vanligvis små V-formede nedskjæringer (raviner), men her ser omtrent 800 mål av landskapet annerledes

ut. Det dannet en stor uregelmessig forsenkning med små hauger og rygger som i følge grunneier Ånestad på Bakke østre, er grunnlendte med rombeporfyr like under ploglaget. Det finnes ikke raviner i forsenkningen, og hvis en studerer detaljerte kart over området, finner en minst fire sigdformede groper i kanten av området. De har et tverrsnitt på 200 – 300 meter og er mest sannsynligvis gamle groper fra kvikkleireskred.

Vi finner ikke noe om gamle «leirfall» i de skriftlige kildene fra disse gårdene, så skredene må være svært gamle. Leirsletta omkring blei tørt land for mer enn 10 000 år siden. Engang i forhistorisk tid, kanskje for flere tusen år siden, må det derfor ha gått en rekke kvikkleireskred i området. De fire som det fortsatt er tydelige spor etter, må være de siste skredene som utformet landskapet

Flyfoto 1954 over området Østre Bakke. Rasområdene er markert med blå strek.

2. Skredet på Snekkestad i 1624 er det eldste skredet i Re som er datert

I vår leiting etter ras i litteraturen er raset på Snekkestad det eldste.

Tekst fra Våle Bygdebok Første bind: s 97: *11. august 1624 ble det holdt en besiktigelse over Snekkestad, for å få redusert landskyld og leidang, «formedelst det store og forferdelige jordfall, som over samme gårds grunn og eiendom, skog og mark, åker og eng var seg tildragen.» Skaden ble besiktiget av lensmannen og seks lagrettemenn. De fant at gårdens beste bruk med sag, sagfoss, dam og damstø, og den omliggende skog og mark, som til rydningsland best kunne være brukelig, var ødelagt. Gårdens beste eng med halve åkeren og sålandet hadde jordfallet drevet ut over. Som følge herav fant lagrettemennene at både landskyld og leidang burde reduseres til det halve «etter denne dag».*

Utsnitt av luftfoto 1954 over Snekkestad. Grense for antatt skredområde er merket med blått.

Ved befaring og samtale med eieren Knut Tenvig synes det klart at skredet har gått i jorden sør for gårdstunet. I en lang periode ble det også tatt leire til teglverket på gården. Ca 1950 ble området planert med buldozere som har slettet sporene etter dette. Denne planeringen regnes som den første i Norge.

6. Skredet på Brår i 1884

(Korresp. til «Tønsb. Blad»). *Fredag i forrige Uge omtrent ved Middagstider fandt et mindre Jordskred Sted i Nærheden af Gaarden Braar ved Fossaneelven, hvorved 80 a loo Alen*

Utsnitt av luftfoto 1954 over skredet på Brår. Antatt skredområde er merket med blå strek.

af den rodelagte Bygdevei rasede ud, dels i, dels over Elven.

Udrasningen omfatter et Jordareal af 7 a 8 Maal, og Dybden udgjør antagelig indtil 18 Alen. Enkefru Gjessing lider her ved endel Tab. Efter Foranstaltning af Veiindspektøren er nu en midlertidig Vei oparbeidet; senere vil en Omlægning finde Sted, hvorved

ogsaa den bratte Braarsbakke -saamangen Hests Plage - vil undgaaes. Forhaapentlig vil Vaale Kommunebestyrelse vise sig saa imødekommende, at Omlægning af Bakken

paa den anden Side af Elven kan foregaa samtidig. For at dette kan ske, maa Broen over Elven - Delet mellom Ramnæs og Vaale - forhøies noget, og man venter, at de nævnte Herreder, der har at vedligeholde Broen i Fællesskab, vil bevilge de fornødne Midler. Det er heller ikke fortidlig, at disse Bakker nu omlægges. Da lange strækninger af Veien paa begge Sider er ganske flade, er det i Sandhed altfor galt, at man, saalænge som skeet, har kunnet finde sig i denne Hindring for Læssestørrelsen, saa meget mere som Omlægningen ikke frembyder nogen Vanskeligheder af Betydning.

Dette var jo bare noen meter nordøst for Bygdetunet Brår. Enkefru Else Katrine Larsdatter Gjessing fikk forstyrret middagen i en av de siste aprildagene i 1884. Da var hun 82 år gammel.

Framhuset sto, som nå; trygt på fjellgrunn, men litt støy eller risting ble det vel da skredet gikk. Kanskje var det noen som ropte ute på gårdsplassen.

Vi aner at hun brått åpna kjøkkendøra, skyndte seg gjennom gangen,- og ble overraska og skuffa over det hun fikk se da hun åpna gangdøra. Det er litt usikkerhet når det gjelder området som ble skadd. Mest sannsynlig var skredet nord for nåværende vei nederst ved brua, og at brua ble ødelagt av leirmassene som rant sør- over. På bildet er det tegnet inn mulig utstrekning av skredet, eller tidligere skred. Merking med blå strek. Det er også mulig at det tilbake i tiden var skredområde også inntil bakken øst for aldersboligene. De står trygt på fjell. Brua har fått heving flere ganger siden. Begge kommunene har vært interessert i slakere bakker. Det skulle vært gjort lenge før, mens hestene var der og sleit med tunge lass.

7. Jordskred på Bakskjul

Mer fra bygdeboka: *I desember 1930 ble gården utsatt for et større jordskred. 3-4 dekar, vesentlig ungskog, ble skadet, og veien Knutstad-Skoppum ble sperret for en tid. Tidligere samme høst hadde det gått et mindre skred her.*

Utsnitt av luftfoto 1954 over området ved Bakskjul i Undrumsdal. Antatt skredområde er merket med blås trek.

Kart over området ved Flår. Skredet er markert med blå strek.

8. Jordskred i skogen på Flår

Ragnar Backe antar at det er ca. 20 daa. og ca. 100 år gammelt.

Utsnitt av flyfoto 1954 over området Lefsaker og Hem i Undrumsdal. Antatt skredområde er markert med blå strek.

9. Jordskred på Lefsaker og Hem i 1884 og 1925.

Våle Bygdebok forteller: Mellom kl. 21 og 22 søndag kveld 17. februar 1884 ble

Lefsakergårdene og Nordre Hem skadd av et stort jordskred. 20-30 dekar dyrket mark ble ødelagt. Store jord og leirmasser gled ned i dalbunnen og fylte elveleiet. Verst gikk det ut over eiendommen til Jørgen Eliassen.

Der gikk jordfallet helt opp til uthuset. Det manglet bare 12 m på at også dette hadde rast ut. Følgen ble at han måtte flytte bygningene til et mere sikkert sted nord på eiendommen. Naboene Ole Andersen og Amund Hansen fikk også en del skade på sine jorder. Ole Mikaelson, Nordre Lefsaker, gikk heller ikke fri. På Nordre Hem fikk bruksnr. 143/2 dekket et større areal med leire. Bruksnr. 143/1 fikk også sin del. Der raset gikk er jorden

nå dyrket igjen, men en stor grop på Lefsaker viser omfanget av ødeleggelsen. Alt et par uker senere ble det i de enkelte skolekretser satt i gang en innsamling av bidrag til utbedring av skaden. Av et par bevarte innsamlingslister ser vi at det kom inn bare ganske små beløp, således kr. 20,06 i Kleiva og kr. 15,70 i Våle kretser. Etter raset ble elva rettet ut.

Det store jordskredet på Lefsaker skadet også gårdene på den andre sida av bekken. Lensmann Ringdal på bruksnr.143/ 2 på Nordre Hem mistet en tange eller holme på ca. 7 dekar,-

som etter raset kom til å ligge vest for det nye elveleiet. Anders Lefsaker. f. 1954, var oppvokst på gnr. 148/1 og har drevet gården ved siden av bakkeplanering med bulldoser.

Utsnitt av flyfoto 1954 over området ved Bø. Antatte skredområder er markert med blå strek.

Han forteller at det i flere år etter raset var vannspeil i elva ovenfor skredet. Jordet hans ble planert i to omganger, og er nå i fin skikk.

10. Nytt skred i januar 1925, nå øst for elva

I januar 1925 rammet et nytt skred vest ved elva på bruksnr. 1 og 2 på Nordre Hem. Verst gikk det ut over bruksnr. 1, hvor flere tusen kubikkmeter jord raste ut i elva. Bruksnr. 2 ble også skadd. Det området som ble skadd av dette jordfallet, har etter utskiftning i 1945 i sin helhet tilhørt bruksnr. 2, Nordre Hem.

11. Skredområdet på Bø skapte politisk røre

Beskrivelsene av jordskred i Ramnes starter med problemområdet ved Søndre Bø. Derfra har bygdebokforfatter Sigurd Unneberg fått med seg at gården hadde et underbruk med navn Skred på 1600 tallet, og tidfestet et større jordfall til våren 1673. Så går vi 100 år fram til 1773 og overlater

ordet til forvalter Jacob Lerche ved Vallø saltverk. Han forteller: «*Langs Elven i gjennem, Ramnes og en deel af Waale Sogn, hvis Jorde bestaaer af Leer, skeer aarlig Jordfald paa mange Tønde-Lands Strækning, der saaledes forandrer Situationen og Vandets Løb, at hvor de Aar har været almindelig Lande-Vey eller Ager og Eng, der findes Hulle i Jorden og dybe Dale, som paa endeel Steder sætter Beboerne i Frygt og Fare. Sidstleden Aar 1772 hendte det mig og nogle andre Venner, at vi kom denne Vey, og med eet standsede Hestene for dem, der kjørte foran. Det var mod Aften, og vi bleve icke lidet forskrækkede, da vi et Bøsse-Skud fra os fandt hele Veyen nedsunket mere end 5 a 600de Skridt paa hver Kant, over 16 a 20 Favne i Dybet, som Bøndene omkring endnu icke var vitterligt og de saarsage icke var de Reysende bekjendt hvor Mærgel findes, eller de fede Leere, som kommer Mærgel meget nær, eller og hvor Klipper findes under Leeren, hvor Becke eller Elve løber langs med, er det dog ganske naturligt, at slige Jord-Skred skeer.»*

(Vestfold Historielags skrifter nr. 1, s. 49.)

Vi må anta at den dramatiske opplevelsen til Lerche og hans kamerater fant sted på Bø, og at veien var datidens forgjenger for «Bispeveien» som fulgte Storelva fra Valle og sørover til Linnestad. Det var ikke så lurt å ha en hovedvei gjennom dette området.

11. Våren 1849 gikk det et nytt stort skred på Bø

Også denne gang gikk det ut over veien. Nå var Ramnes kommune mer beredt til å ordne opp i slikt etter at formannskapslovene trådte i kraft i 1837. Skredet ble en vanskelig sak for formannskapet, kommunestyret, og ikke minst ordføreren. Teknisk etat og kommunekasse manglet. Men protokollene ble ført og var detaljerte, Erling Sætre gjorde i sin tid en god jobb med utskrift på skrivemaskin, slik at vi i Ramnesiana 1985 har 5 sider med stoff fra de ca. 3 årene det tok før veien i gjen ble åpnet for trafikk.

Bare hestetrafikk

Dette var før bilenes tid og den tyngste trafikken var med hestevogner. Et første tiltak var å lede sørgående trafikk fra Bøbrua og opp til den veien som da gikk fra gårdstun til gårdstun på Bø. Så kunne de kjøre sørover før ferden gikk vestover ned til hovedveien sør for rasstedet.

Men dette ble stor påkjenning på disse veiene. Førstetiltak var granbar i tilstrekkelig tykkelse. Neste tiltak var å lede trafikken om Ramnes kirke. Det ble mange diskusjoner om tiltakene. Løsningene ble flytting av elva, forsterking med granbarbunter, peler og dekke av rundkavler eller bord. Den gamle skikken med dugnad og betaling i forhold til gårdsstørrelsen ble praktisert. Med 10 mot 10 i den siste avstemmingen, og dobbeltstemmen til ordføreren (sogneprest Esmark) ble saken vedtatt med 40 spesidaler i grunnerstatninger for 4 gårder på Bø og 150 spesidaler til entreprenørene Peder Undrum og Hans Sperre fra Sem. Det ble vel mottatt at amtsformannskapet bevilget 200 spesidaler til dette ca.100 meter lange veistykket. Med påpasselighet fra rodemannskapene fungerte veiparsellen helt til den nåværende Bispeveien ble åpna i første del av 1940-årene. Det måtte være noe av et under at det gikk bra når lastebiler og busser dukket opp med stadig større belastninger.

15. Skredet på Bjune i juni 1988

Bispeveien fikk en knekk ved Bjune. Det så dramatisk ut men ingen ble skadet. Veien ble flyttet litt østover og har holdt seg bra siden.

Foto: Jan Strange.

Air Cargo Equipment Alu-Plast AS

Presenninger og grove tekstiler
Eget verksted og systue
Alt i tekstilsveis

Terje Rasmussen støtter historielagene i Re

Bedriftsveien 3, 3175 Ramnes aluplast@ramnes.no 33 39 68 00

VELKOMMEN TIL
HORN - rett fra naturen!
TREDREIEVERKSTED
Vidar Flåteleigen Horn 3175 Ramnes Tlf. 952 50 624

Møbler og annet trearbeid etter bestilling

Les mer om leirer og kvikkleire i nettboken: Jørgensen, P., Sørensen, R. & Prestvik, O. (2013). Norske jordarter, - på denne adressen: www.bioforsk.no/ikbViewer/page/utskriftsvennlig?p_document_id=114778

Vestfold Liftutleie AS

33 06 03 38

- ⊙ *Tilhengermonterte lifter*
- ⊙ *Spesiallifter*
- ⊙ *Sakselifter*
- ⊙ *Bomlifter*

480 28 816

- ⊙ *Teleskoplastere*
- ⊙ *Minigraver*
- ⊙ *Fliskutter*
- ⊙ *Diverse utleieartikler*

post@vestfold-liftutleie.no

Kopstadveien 519, 3178 Våle

www.vestfold-liftutleie.no

RE-ELAS

Re Elektroinstallasjon

Liten elektriker med stor service!

- **Bolig**
- **Næring**
- **Landbruk**
- **Rehabilitering**
- **Gulvvarme**
- **LED-belysning**

33 06 24 34 982 97 052
www.re-el.no

Besøk vår nye butikk fra februar 2013!

Revetalgata 6, Pb 12, 3164 Revetal jan.arild@re-el.no

ET GAMMELT BREV – OG ETT TIL

Tekst og foto av
Eva Anfinnsen

I de underligste situasjoner kan det dukke opp ting – under et festlig lag et sted i Bamble fikk jeg i hendene noe «som måtte være noe for meg» - siden jeg var fra Våle. Og det var det, kuriositeter, to gamle brev, datert 1398 og 1411.

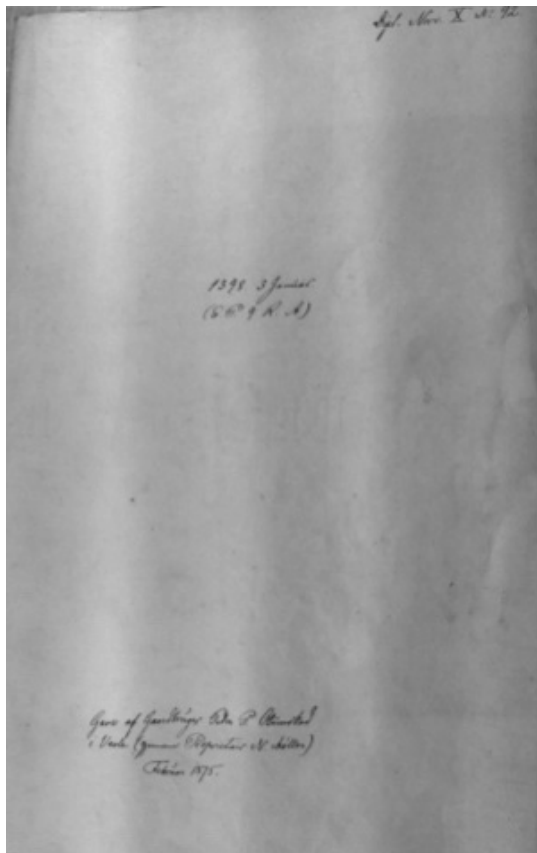
I Våle bygdebok står det, under Strange, følgende:
Det gamle navnet har vært Strangi. I folkespråket betyr strange stokk, tre-stamme eller mindre trær, hvorpå topp og grener er hogd av. Muligens har en eller flere slike trær vært brukt til bru over Olumstadbekken, nord for gården.

Etter svartedauden ble Strange liggende øde. Senere ble gården lagt som underbruk til Olumstad. (I dag er gården ikke under Olumstad, men eies av Alf Gunnerød.) I et brev av 1398 heter det at... og så refereres til brevet (diplomet).

Dette diplomet fikk jeg altså en fullstendig kopi av transkribert fra den tidens språk. Det befinner seg i original i Riksarkivet. Jeg tok en tur dit og fikk tatt et bilde av det originale diplomtet. Dette følte veldig spesielt! Et så gammelt håndskrevet dokument!

Dette diplomtet lå godt ivaretatt i en eske, beskyttet inni av et også interessant dokument som omslag:

På dette står det nederst: «Gave af Gaardbruger Peder P. Olumstad i Vaale (gjennem Proprietær N. Møller) Februar 1875.»

Avskrift fra det transkriberte dokumentet: «DN 92. 3. januar 1398. Aas (Hudrum) Til alle de menn som ser eller høre dette brevet sender Germund Ulfsson og Thofe Gunnvaldsson sin og Guds hilsen, idet vi kunngjør at vi var på Ås som ligger i Hovs son på Hurum, den 10. juledagen i

det 9. styringsåret til vår ærverdige herr Eirik, med Guds nåde Norges konge; (vi) så og hørte på at disse menn holdt hendene sammen, på den ene sida Asle Hermodsson og (TH)orsteinn Finnson og på den andre Halvardar Rolfsson.

De før nevnte mennene, Asle og Thorsteinn, gjorde da kjent at de hadde solgt hvert sitt merkabol i Strange som ligger i Våle sogn i Vestfold, fikk og rettmessig for enhver til evig eie, (og) med alle de rettigheter som ligger til eller har ligget til fra gammel og ny tid, utafør gjerdet og innafør.

Videre gjorde de før nevnte mennene, Asle Hermodsson og Thorsteinn Finnson, det kjent at de har mottatt av den før nevnte Halvardar Rolfsson all betaling i samsvar med det som var fastsatt i handelen.

For den før nevnte jorda to merkabol i Strange vitner jeg Tofe Gunnvaldsson min ed med mitt segl som jeg ble krevd og som jeg svor sammen med Halldor Hattare (nemlig) at Ragna Viljamsdóttir eide (den) og tok landskyld av den tre år før den store manndauden uten krav. Og til ytterligere bevitnelse så satte Thorsteinn Finnson sitt segl sammen med vårt segl for dette brevet som var gjort på den dagen og i det året som før nevnt.»

Og det var et brev til – originaldokumentet har ikke jeg funnet tilbake til, det befinner seg ikke i Riksarkivet, men kanskje i et privat eie?

Det skrives slik i de dager:

«24. november 1411. Gjelstad Til alle de som ser eller hører dette brevet, sende Jón Thorgjulfsson og Nikolas Thjostolfsson sin og Guds hilsen, idet vi kunngjør at klemensmessedagen i det 23. året i styringstida til vår ærverdige herre, herr Eirik, med Guds nåde Norges konge, var vi i stua på Gjelstad; (vi) så og

hørte på at de holdt hendene sammen, på den ene sida Halvarder Rolfsson og på den andre Borghilda Solvadóttir, på den betingelsen at Borghilda gjorde kjent at Peter Thollæksson, husbonden hennes, hadde solgt til den før nevnte Halvarder så mye (jord) i Strangaeng som han eide. Likeledes på samme dag og tid gjorde Olaver Sveinsson og Gudrún Thollaksdóttir kjent at de hadde solgt til den før nevnte Halvarder så stor del som Gudrún hadde i Strangaeng med alle de rettigheter som ligger eller har ligget til både fra gammel og ny tid, utafør gjerdet og innafør. Fritt og retmessig for enhver. Ólaver og Gúdrun gjorde da kjent at de

*hadde mottatt av Halvarder all betaling i samsvar med det som var fastsatt i handelen for dette merkabolet * i Strangaeng. Og til bevitnelse om dette setter vi våre segl for dette brevet som var gjort på den dagen og i det året som før nevnt. *jordveg som en betaler 1 mark i landskyld av.»*

I bygdeboka for Våle står det imidlertid andre navn; Odd Sveinsson og Sigrid Thollaksdatter, og at de i 1407* solgte sin del av Gjelstad til Peter Thollaksson. Personene er nok de samme, men overdragelsene, og dermed diplommet, må være to forskjellige.

Vidar Nilsen

BLIKK & BYGG AS

Sørbyveien 211, 3080 Holmestrand
Tlf.: 33 06 21 21 - Mobil: 98 23 77 00
Epost: vnblikk@h-nett.no

André Bakke

Maskin

GRAVING • TRANSPORT • LANDBRUK
TELEFON 41 47 53 52 - RAMNES

Nye og brukte reservedeler,
traktorer, maskiner og utstyr
Velkommen til en hyggelig handel

**TORP
MASKIN**^A/_S

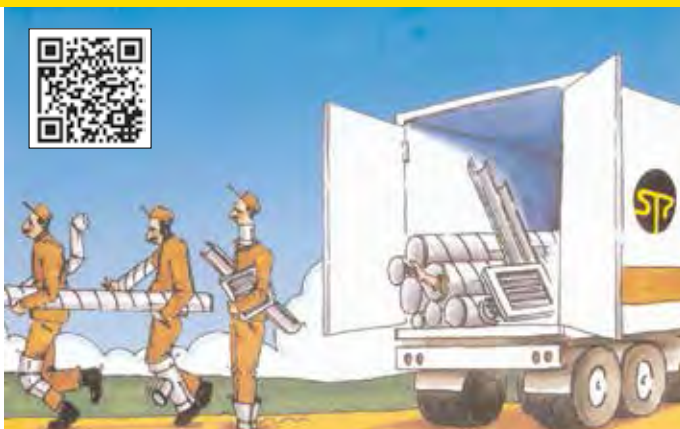
3178 Våle Tlf: 33 06 19 10

www.torpmaskin.no

En god samarbeidspartner innen blikk og ventilasjon

VI SELGER ALT INNEN:

- Takrenner stål
- Takrenner aluminium
- Profilerte plater / coil
- Taksikring
- Spirorør / deler
- Firkant ventilasjon
- Teknisk Ventilasjon
- Boligventilasjon
- Isolasjon
- Plane plater / coil
- Festemateriell
- Verktøy
- Takstein
- Papp og Shingel

SP STÅLPROFIL A/S

Stålprofil A/S har beliggenhet sentralt midt i Vestfold, og er leverandør for hele landet
Industriveien 9, 3174 Revetal • Postboks 48 • 3174 Revetal • Telefon: 330 65 300 • Telefax: 330 65 309
post@staalprofil.no • www.staalprofil.no

YSTERIENE I RE

Ysteriene var et viktig skritt på veien mot moderne meieridrift. Ysterier i Ramnes og Våle ble modeller for mange ysterier i Jarlsberg Fogderi.

av
Trygve Gran

Melk er den viktigste produksjon i norsk landbruk, og melkeproduksjonen betyr mye for bosettingen i hele landet. Bearbeiding, produktutvikling og markedsføring har hatt og har fortsatt stor betydning for utviklingen i melkeproduksjonen. Melk er menneskers og pattedyrs første ernæring.

Selv hvalungene, som blir verdens største nålevende skapninger, byggerlivsgrunnlaget på morens melk. Morsmelka er for alle pattedyr deres eneste eller viktigste føde til de selv kan finne mat. Melk inneholder livsviktige mineraler, proteiner og vitaminer.

Da menneskene ble fastboende og begynte å holde husdyr, var ku og geit og andre dyr som ga melk blant de første. Foruten melk ga disse dyra kjøtt ved slakting, og huder til klær. Menneskene lærte nok fort hvordan de kunne bearbeide og oppbevare melka, i første rekke som ost og smør.

Dette var også varer som de kunne bytte i andre produkter som de hadde bruk for. Mange har melk som en daglig drikk, og melk er dessuten basis for et utall produkter. I tillegg er melk en viktig ingrediens i mange matretter og i bakverk verden over.

Melkeproduksjonen i Norge

Per spelemann bytta bort kua og fikk fela igjen. Det var det neppe mange andre som ville gjort – den som hadde fôrgrunnlag til ei ku (eller fler) var langt på vei garantert mot hungersnød.

Det var praktisk talt kyr på alle store og små gårdsbruk i Norge til etter siste verdenskrig. Slik var det også på husmannsplasser og rydningsplasser i skog og utmark opp mot vår tid.

Kyr på sommerferie

Tidligere tiders kyr hadde ikke melkeytelse på nivå med dagens kyr, derfor var heller ikke fôrkravet som det er nå. Melkekuene kunne greie seg med skrinere beitemark, slik det var i skogen, men skogsbeitene lå til dels så langt borte at det var vanskelig eller umulig å drive dyra hjem til daglig melking på gården.

I disse områdene ble det bygd fjøs (sel) til kuene og husvære (størhus) til budeiene. Her var det også rom og utstyr for ysting og kjerning. På denne måten oppsto seterdrift. Så lenge det var brukbart beite, var buskapen på «sommerferie».

Med denne driftsformen kunne den dyrka marka brukes til vinterfôr til buskapen og til potet- og kornproduksjon. Seterdrifta dabba av etter hvert som ysteriene ble etablert og kunne overta ysting.

I andre deler av landet er det fortsatt noe seterdrift, ofte knytta til turisme. Her i Re var det i Vivestad og Fon det var mest vanlig med seterdrift fordi det er her vi har gårder med de største skogarealene. (I forbindelse med registreringen av kulturminner for noen år siden ble seter-tuftene registrert og plottet inn på kart.)

Ramnes Ysteri på Fossan

Etter hvert ga bedre dyrkingsmetoder mer og bedre fôr, og sammen med framgang i avlen, mer melk. Noen bynære bønder hadde kjøreruter med melk til faste kunder, andre hadde kunder som selv henta melk på gårdene. For mange kunne det likevel bli mye melk å lage ost og smør av, og det krevde mye tid og arbeidskraft. Salg av produktene var også tidkrevende.

Med dette som bakgrunn, og med forventning om et bedre økonomisk utbytte av melkeproduksjonen, ble det i annen halvdel av 1800-tallet etablert ysterier i de fleste bygder, og meierier i byene. Mange av disse var samvirketiltak, men det var også private foretak. Ysteriene ysta forskjellige sorter ost av helmelk. Meieriene solgte melk og fløte, og de produserte også ost og smør.

Det første samvirkeysteriet i Vestfold – Ramnes Ysteri – starta på Fossan i 1860 med 28 leverandører fra Fon, Ramnes og Våle. Dette var et tiltak som kom til å bety mye for landbruket i området, og det ble en inspirasjon for oppstart av ysterier i mange andre bygder.

De fleste ystere var kvinner, og de fikk som regel både teoretisk og praktisk opplæring. En erfaren ysterske – Marie Olsen fra Aurdal i Valdres – ble ansatt som ysterske for ett år i det nystarta ysteriet. Hun

var dessverre svært uheldig med produksjonen dette året. I ysteriets protokoll står det at *«den meste Ost ble aldeles fordervet, saa at den aller største Deel maatte selges til betydelig Underpris, og en stor Deel endog kastes»*. Marie ble oppsagt *«til fratredelse naar hennes aar var omme»*.

I en senere kommentar ble det påpekt at mye av fadesen kunne tilskrives de dårlige lagringsforholdene for osten: I kjelleren var det for kaldt og fuktig, i første etasje var det for varmt sommerstid.

I reglene for melkeleveransen står det at *«melken skal leveres til ysteriet nysilt, søt og ublandet hver morgen, søn- og helligdager unntatt, innen kl 8.00»* (altså kun morgenmelk). Melkeprisen ble vurdert som god, men leverandørene måtte forplikte seg til å kjøpe sin egen ost når avsetningen sviktet. Dessuten måtte leverandørene etter tur kjøre ost til Larvik og Skien uten godtgjørelse. Dette var en tung plikt.

Til tross for uhell og underskudd i starten fikk Ramnes Ysteri etter hvert en betydelig produksjon. I 1870 ble det produsert 13 162 kg sveitserost og 13 072 kg mysost av ca 170 000 l melk. Netto melkepris til produsent ble 9,21 øre per liter. (Årlig melkeytelse var den gangen godt under 2000 liter per ku i gjennomsnitt).

Reisende osteselgere

På denne tida var det vanlig med omreisende osteselgere. De reiste fra by til by og falbød osten til kjøpmennene, og de hadde en vanskelig oppgave. Det var stor konkurranse i markedet fra utenlandske oster som gjennomgående var av bedre kvalitet, og pågangen av osteselgere fra andre ysterier var også svært følbart.

Abraham (Christensen) Revetal var en viktig mann i årene rundt 1900. Han var bonde på Nordre Revetal (ved Revetal Ungdomsskole). For ysteriene gjorde han en god jobb som bestyrer i Ramnes Ysteri og i det nye ysteriet på Revetal til dette ble nedlagt i 1910. Abraham Revetal hadde 2 perioder som ordfører i Våle. I 1876 ble han ansatt som kasserer i Vaale Sparebank, men han tiltrådte ikke i denne stillingen fordi han bodde uheldig til for bankens kunder.

Det var en alles kamp mot alle, og osteselgerne gikk nærmest en tiggergang. Senere ble osten omsatt ved faste kommisjonærer, og da gikk avsetningen lettere.

På et ysterimøte i kommunelokalet på Firing i 1879 fremmet Ramnes Ysteri et forslag om at det skulle sendes et parti ost til England «for derved å forsøke åpnet et marked for norsk ost». Forslaget fikk oppslutning fra naboysterier. Mathias Johnsen Berg reiste til England med osten mot en godtgjørelse på 80 øre per dag, fri reise og fritt opphold. Denne saken er ikke omtalt i senere protokoller, så prøveeksporten til England ble neppe noen suksess. Senere ble det imidlertid en viss eksport av smør til England, men dette kom ikke fra ysteriene.

Flere av leverandørene til Ramnes Ysteri hadde opp til en halv mil kjørevei til ysteriet, og det var langt å kjøre med hest. Dette, sammen med at ysteriet hadde behov for en omfattende restaurering, førte til at Ramnes Ysteri ble nedlagt i 1893.

Januar

Januar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
L. B. Fossum	57½	50	49½	51	48	43	47	46	49	47½	45	45	49½				
A. C. Revetal	47½	47	48	47½	44	51	52½	53½	50½	52½	50½	51	50				
H. C. Kjølsvold	58½	55	55	53	51½	53½	53½	52½	53	51½	44	52	29½				
Ole V. Sunnerud	18½	18½	19	17½	17½	17½	9	17	16	15	15	8	13½				
E. F. Taatten Leird	33	34½	36	34	35	34½	32½	35½	42½	43	42	24	44½				
Peder H. Kvale	15½	15½	15½	12	15½	15½	14½	15	15	15	15½	-	13½				
Ole O. Lund	6	6	7	6½	6½	7	8	7	7½	8	7½	7	7½				
Paul P. Cunnestad	9	7½	8½	8	8	8½	6½	7½	7½	7	7½	8	7½				
Peder H. Cunnestad	9½	9½	10	8½	8½	8½	9	9½	9½	10	9½	9	9				

Utsnitt av «Melkebog for Ramnes Ysteri» for januar 1879. Abraham Revetal hadde fin håndskrift.

Samme år starta Revetal Ysteri opp i nybygd ysteri på Revetal med mange av de samme leverandørene, i realiteten en fortsettelse av selskapet. Dette ysteriet var i drift til 1910. Senere ble det produsert tørrmelk i de samme lokalene.

Anders Larsen Bakke

Samme år som Ramnes Ysteri ble etablert, starta Anders Larsen Bakke et privat ysteri på gården Østre Bakke (nå Ånestad) i Våle.

Bakke var en dyktig bonde og husdyr- mann med etter datidas målestokk en stor og høytytende besetning. I tillegg var han en dyktig forretningsmann. Det er hevdet at det var Bakke som «oppfant» Jarlsberg-osten. Det er riktig at Bakke prøvet og feilet seg fram til en ny ostetype som fikk navnet Jarlsbergost, men dette var nok en forløper for dagens populære Jarlsbergost. Bakkes forretningstalent bekreftes ved at han også starta et ysteri i Sverige og to på Romerike. I en periode drev han for egen regning to ysterier i Sverige, to i Nanne- stad og to i Jarlsberg.

Flere ysterier i Våle

Ysteriet på Bakke ble i 1869 flytta til Olumstad og senere til Holm, hvor det ble drevet til 1902. Det ble etter hvert flere ysterier i Våle: På Hundsal og Sørby i 1865, på Kalsrud og Gjelstad i 1866, på Tørklepp (etter få år flytta til Barkost) og Vestre Bakke i 1870.

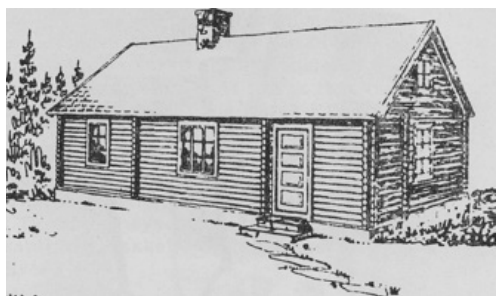
De fleste av disse ysteriene ble nedlagt i 1902 da melkefabrikken i Holmestrand begynte sin virksomhet og melka ble levert dit. Et unntak var ysteriet på Sørby som senere ble kalt Våle Ysteri. Med 58 leverandører fra starten var Våle Ysteri det største og mest kjente ysteriet i Våle.

Her var det i årene 1902-06 ysteriskole. Skolen var ettårig med 300 timer teoretisk undervisning, resten var praksis. I alt 17 elever fikk sin opplæring i ysterifaget i disse årene. Våle Ysteri var i drift til 1909.

Amtsagronom Ole Bærøe eide gården Flår i Undrumsdal. Han etablerte et ysteri på gården mot slutten av 1860-tallet. Ysteriet hadde også et eget utsalg i Horten-Bærøes Meieri. Etter Bærøes død i 1880, ble ysteriet flytta til Grette og var i drift der til 1910. Undrumsdal Ungdomslag overtok ysteriet og bygde det om til ungdomslokale. Lokalet fikk navnet «Lauvheim».

Ysteriet i Ramnes

Grunnlagt 24. februar 1860.

Ramnes ysteri eksisterer ikke lenger. Det gikk med dette tiltak som med så mange andre lignende, de gode kommunikasjoner og kravet om mer rasjonell drift tok knekken på det. De store ysterier og meierier slukte de små allikevel er 24. februar 1860 en merkedag i vår landbrukshistorien. Landets første ysteri på samvirkebasis ble startet den dag, og det ble startet midt i vårt fylke, på gården nordre Fossan i Ramnes. Det var et tiltak som kom til å bety meget både for den bygd som reiste det, og ved sitt eksempel ble det en inspirasjon for mangfoldige andre bygder. At det gikk så bra i Ramnes kom til å oppmuntre andre til å gå i gang med lignende tiltak. I løpet av de år som fulgte etter, dukket det hvertfall opp ysterier over hele Vestfold — og vi tør si etter mønster av Ramnes.

**Fra «Prest og Bonde» av Asbjørn Bakken
Utgitt av Vestfold Historielag**

Fra ysteriskolen på Sørby. Fra samlingene til Våle Historielag. Stående fra venstre: Lærer Stordal, fru Skaaden, kirkesanger Skaaden, ystersken frk. Oline Svingseth, fru Annette Backe, kjøpmann A.C. Backe, meierikonsulent Iversen og Anton Amundsen Sørby. Sittende: ysteriskolens elever, en datter og en brordatter av Backe. (hentet fra Våle bygdebok).

Ringvirkninger av de første ysteriene. Ramnes Ysteri og ysteriet til Anders Larsen Bakke ble modeller for mange andre ysterier i amtet, især i bygdene i Jarlsberg fogderi. I Våle var på det meste ni ysterier i drift, i Ramnes åtte. Det ble etablert et andelslag som starta et ysteri på Søndre Ramnes i 1867. Dette var i drift til 1912. To år senere ble ysteribygget solgt til Ramnes Ungdomslag som fikk sitt eget lokale der – Elverhøy. I 1867 ble ysterier satt i drift også på Vestre Bjune og på Langved i Vivestad. Begge ble nedlagt før 1880, men de ble videreført på hhv. Søndre Linnestad fra 1877 til 1906 og som Vivestad Ysteri fra 1879. Ysteribygget i Vivestad brant i 1899. Et nytt og mer moderne ysteri ble raskt bygget, og Vivestad Ysteri var i drift til i 1920-årene.

Ved århundreskiftet ble det her behandlet 350 000 liter melk fra 50 aksjonærer, og Vivestad Ysteri var med dette det største i Ramnes kommune. På Firing (nå Symaskinsenteret) var et ysteri i drift fra 1875 til 1906. I Fon ble det opprettet et ysteri på Søndre Holtung (Holm) i 1884. Dette var i drift til omkring 1914.

Populære ystersker

Som tidligere nevnt var ysterne (med hjelpere/læringer) oftest kvinner, og det var de som sto for drifta av ysteriene.

Det var et hardt yrke med lange arbeidsdager. Virksomheten sto og falt med hvor dyktige disse var. Ysterskene kom ofte som et friskt pust til bygdene. De var attraktive på ekteskapsmarkedet, og mange av dem endte opp som gardkjerlinger. Et eksempel på dette har vi fra Fon. Olava Hansdatter fra Gorte i Våle arbeidet ved Holtung Ysteri. Hun hadde vært gift med Kristen Halvorsen

Holmene, men han døde etter bare to års ekteskap. De hadde ingen barn.

Søren Chr. Andersen, Vestre Sulutvedt, var enkemann med to barn. Han hadde sett seg ut Olava som et godt kjerringemne.

Søren så trolig Olava hver dag når han leverte melka på ysteriet, og kanskje også ellers, det var bare noen få hundre meter mellom dem. Likevel valgte han å fri per brev, og frierbrevet ble skrevet med grunnlag i et snirklete brevformular i den tids høytidelige språkdrakt.

(Brevet er gjengitt i kulturbindet til Ramnes Bygdebok.) Svaret ble i alle fall ja, og bryllupet sto 10. mai 1889. At ekteskapet ble vellykket, vitner avslutningen om: Da Søren døde etter en tids sykdom, brøt Olava fullstendig sammen og døde samme dag. De ble begravet på deres bryllupsdag i 1927.

Ramnes sentrum ca. 1910. Slik så Ramnes Ysteri ut før huset ble bygd om og ble ungdomslokalet Elverhøy.

Litteratur:

Eivind Wekre: Meieribruket i Vestfold 1860 – 1960

DANSEPLASSER I FON

Om bortgjemte gulv og gjenglemte mynter

av
Hallvard
Holtung

Vår interesse for danseplasser startet med en skattejakt. Min gode venn Snorre Langeland hadde skaffet seg en ganske gjev metalldetektor, og i samtaler om egnede steder å søke kom vi inn på danseplasser.

Ja, jeg hadde hørt om en danseplass i Holtunglia. Ut fra fortellingene måtte den ha vært i bruk mot slutten av 1800-tallet. Jeg hadde en viss anelse om hvor den måtte være, faren min hadde vist meg hvor han hadde blitt fortalt at det skulle være en danseplass, og vi fant en noenlunde flat plass på rundt 2 x 3m. Kunne det være der?

Vi begynte å søke litt i utkanten, og på et av de første utslagene på søkeren fant vi en mynt. Oi – det var gøy, litt forsiktig gniking viste tydelig at det var en 25 øre med påskriften «broderfolkenes vel» og monogrammet til Oscar den annen. Årstallet var 1878. Nå hadde vi blod på tann, her var vi kanskje på sporet av noe?

Så fant vi jern, -spiker – hjemmesmidde firkantede spiker, og så en til og en til og mange flere. Alle var innafor den samme lille flata.

Her hadde det tydeligvis vært et dansegulv. Før det ble mørkt fant vi nok en mynt fra samme epoke, -en av Oscars 10-ører fra 1890.

Det gikk ganske lang tid før vi besøkte plassen igjen, det kunne jo hende det lå mer der som vi ikke fikk med oss første gang? Først fant vi mer spiker og beslag på den samme flata, men da vi begynte å søke litt lenger fra dansegulvet fant vi mere mynt. Flere lå samlet, det var tydeligvis her folk hadde sølt mest med pengene.

Fasit etter denne turen ble 6 nye mynter. 4 Oscar 2. og 2 danske Christian den 9. Nå var min interesse for disse danseplassene virkelig vekket, og mange spørsmål meldte seg: Hvordan ble disse plassene brukt? Hvorfor lå de her usentralt oppe i skauen? Når var de i bruk? Jeg kontakta historielaget, og jeg lette i bøker og tidskrift.

Jeg fant fort ut av at danseplasser var et noe glemt og lite beskrevet fenomen, og at det som ble omtalt som danseplasser kunne dreie seg om nokså ulike tradisjoner. Noen av plassene var «festplasser» fra noe nyere tid, dette var rydninger som ble brukt til samlingsplasser og familiearrangement som f.eks. 17. mai og St. Hans-feiring og som var i bruk til etter krigen.

Et eksempel på en slik festplass ligger vestvendt i jordekanten mellom øvre og nedre Holt i Ramnes. En litt annen type danseplass oppstod under krigen. På denne tiden hadde ungdomslokalene stort sett tatt over dansetradisjonene og mer eller mindre utryddet bruken av danseplasser ute. Men invasjonen og NS-styre førte med seg danseforbud som gjorde at danseglad ungdom igjen måtte trekke til skogs for å kunne danse.

Slike illegale dansesamlinger flyttet ofte litt rundt på mer eller mindre tilfeldige steder. Noen ganger gikk disse over styr og ble oppdaget. Et eksempel på dette er låvedansen på Fjærklepp som er fornøyeelig gjenfortalt i Ramnesiana 1994.

Danseplassen i Holtunglia tilhører en eldre tradisjon fra slutten av 1800-tallet før de fleste ungdomslokalene ble bygd. Fra denne tida fortelles det om danseplasser flere steder i Vestfold. Ofte lå de på skauen utenfor det vi i dag tenker som allfarvei, men som på den tida da den raskeste veien gikk over skauen, trolig var sentrale samlingsplasser som kunne samle ungdom fra flere sogn. I Andebu bygdebok står det en beretning om ungdom fra Valmestadsetra i Vivestad som ei juninatt gikk til Barlinkollen på grensa mellom Andebu, Lardal og Re. På ei flate på åsen møttes seterjenter, slåttekarer og annen ungdom fra de forskjellige sogna.

«Grisebing-karane» spilte til dans den natta. En annen grunn til at danseplassene lå litt oppe i skauen kan vel være så enkel som at ungdom, da som nå, hadde et visst behov for å gjemme seg litt unna når de festa og dansa.

Dans og fest var et omstridt tema på denne tida. Kaare Frøland forteller i Ramnesiana 2003 om da sogneprestene i Ramnes diskuterte danseplass-kulturen på sine møter mot slutten av 1800-tallet. Biskop Bang var spesielt bekymret for utviklingen i Fon, der tallet på uekte fødsler hadde steget hele 12 prosent i de siste fire år. Dette ble sett i sammenheng med de eksisterende dansegulv som fantes i bygda.

I 1880-åra bestemte de folkevalgte i Ramnes at «*Dans, Kortspil eller annen Lystighed*» skulle være slutt kl. 10 om kvelden. I 1885 fastslo herredstyret at «*Der er flere Steder, hvor der er Klynge af Huse, hvor der har været holdt Betalingsbiller, der har været usømmelige*». Derfor ble det innført strenge regler og høye avgifter på salg av øl og vin i Ramnes på den tida. Fon skytterlag fikk i 1884 allikevel lov til å selge øl på den årlige skytterfesten, men kanskje gikk det ikke så bra, for Vivestad skytterlag fikk nei til ølsalg på sin skytefest året etter.

Dansingen på danseplassene kunne foregå rett på bakken, og rabber og berg ble ofte benyttet. På «våre» danseplasser, som ofte ble referert til som «danselemmen» og «dansegølv», ser det ut til at det var spikret opp en liten plattform. I Ramnesiana fra 1999 skriver Bjarne Gran om danse- musikk i Ramnes, og forteller om en ut- bredt spellemannstradisjon i kommunen på slutten av 1800-tallet. I tillegg til å spille i brølløp, spilte nok mange av disse til dans på plassene i skauen. Som betaling ble det gjerne sendt rundt «betalingsball» der de dansende bidro med en slant eller to til spellemennene. Det er antageligvis grun- nen til at vi har funnet såpass mye mynter på de gamle danseplassene.

I høst begynte Snorre Langeland, Wenche Lie Jacobsen og jeg å lete på en ny danseplass i Fon. Denne ligger på toppen av «Brekka» øst for Østre Skotvedt, og har etter sigende vært brukt som danseplass og en slags forsamlingsplass. Plassen skal ha vært brukt på tidlige feiringer av 17. mai, og det har visstnok stått en fast talerstol

her en gang på begynnelsen forrige år- hundre. Plassen på Skotvedt består av ei ganske stor flate, langt større enn den i Holtunglia. Etter to dager med søk har vi funnet 23 mynter på plassen. Myntene stammer fra perioden. Blant myntene er en stor andel 10-ører i sølv som holder seg re- lativt godt i jorda. Myntene varierer i valør fra 1-25 øre, og i årstall fra 1874 til 1913. De aller fleste myntene er norske, men vi fant også danske og svenske mynter.

Myntene fra 1874 og 1875 er ekstra artige fordi man i disse årene gikk over fra skil- ling til kroner og øre. På tiørene fra disse årene er verdien også oppgitt i skilling (3 skilling, jf. Bilde). Alle våre funn leveres til grunneier av danseplassen.

Det er fortsatt mange fortellinger om ulike danseplasser, både i Fon, Ramnes og Vivestad. Om noen av Re-minnes lese- re kjenner til slike plasser, er vi selvsagt interessert i opplysninger som kan føre til økt kunnskap og nye funn.

VIVESTAD MASKIN

LANDBRUK-ANLEGG-BRØYTING

Tlf: 982 56 602 Mail: post@vivestadmaskin.no

Vår kjøpemann på Revetal i fire generasjoner.

Hundre år med handelshistorie. Vi er stolte over hva vi har oppnådd over et helt århundre, fra å være en liten landhandel i 1910 frem til nå som landets femte største Menybutikk. Samtidig vinner vi Norgesgruppens kundeundersøkelse for åttende år på rad! Da er moro å drive butikk og vi gleder oss til å fortsette vårt arbeid og vil

fremdeles jobbe med å bli enda bedre på det vi gjør. Mat og matglede binder familie og venner sammen, derfor ønsker vi å gjøre handelen til en best mulig opplevelse for deg. Det betyr at du vil oppleve en butikk som setter fokus på førsteklasses ferskvarer, stort og spennende vareutvalg, personlig service og ikke minst fagkunnskap. *Velkommen til god handel!*

Våre spesialiteter:
kjøtt • fisk • ost • bakevarer • ferdigmat

Arve Gran AS

ÅPNINGSTIDER

Hverdager 08:00 - 21:00 Lørdag 08:00 - 20:00

Kåpeveien 5, 3174 REVETAL Telefon: 33061110 Epost:martin.gran@nqbutikk.net

REGNVÆR TIL NYTTE OG BESVÆR

av
Per Bjerkø
Foto: Familien
Bjune og Per Bjerkø

Sammen med temperaturen og sollyset er nedbøren viktig for oss. Særlig er det viktig for bøndene at det regner sånn passe mye, slik som det var for korndyrkerne i Re i år. Kornavlingene ble kjempegode. Det kan lett bli for lite, med tørke og små avlinger. og for mye med overflom, erosjon, ras og plunder med å få avling i hus med god kvalitet. Men det er også mye mer problemer: Erosjonskader på grusveier og dyrka mark og elendighet som vann i husrom, kjellere og andre steder med store skader.

I denne artikkelen tar vi for oss flommene, og det gjelder flommene i Storelva.

Vi holder oss til Storelva og store flommer. Mange mener at de er større enn i gamle dager, men det er ikke så sikkert. Sikkert er det at større takflater og asfalterte plasser øker flomtoppene.

Det gjør også retting av elva ovenfor Svinevoll og lignende tiltak som gir fart på vannet på vei til havet, mens vanlig drenering av dyrka mark reduserer flommene. Det flommer mest når med mye nedbør når marka på forhånd er vassmetta.

Det var flommer i gamledager også

Vi får litt svar på dette i Ramnes Bygdebok bind 3.

Bruene i Storelva, først og fremst Brår, Klopp og Bjune var gjengangere i kom-

munepolitikken. De var dårlig bygd uten brukar av stein. Påkjeningen var enorm ved storflom med mye flytetømmer etter fløtinga. Ramnes kommune hevdet at kommunen sto i en særstilling med så mange bruer, og gjennomgangstrafikk fra de omliggende bygder.

Anne-Marie Bratteli, f. Johannessen hjemme i Bjunemyra en flomdag i 1962. Fra hennes bildesamling.

På et møte i Holmestrand i 1827 ble det derfor fattet en bestemmelse om at Skoger, Botne, Lardal, Sem, Nøtterø og Stokke skulle delta i vedlikeholdet av følgende bruer i Ramnes: Linnestad, Bjune, Fossan

og Ramnes bru. I 1841 nektet Stokke å være med på dette.

*Flommen var stor i 1958.
Bilde tatt fra Bjunebukken
mot brua til Forumgårdene.
Brua er bygget slik at den tåler
flom og ligger her langt nede i
vannmassene.*

Ramnes formannskap tok dette opp med Departementet. Departementet svarte imidlertid med den «antagelse» at bestemmelsen fra 1827 ikke kunne være bindende, men at det kun var domstolene som kunne avgjøre saken.

I 1848 og 1849 ble det gjort større reparasjoner ved bruene ved Bjune og Linnestad. Amtet betalte, men forlangte refusjon fra Ramnes. Det ville ikke Ramnes som engasjerte advokat og saken ble prøvd for retten. Der tapte vi, og det gjorde vi også i stiftsretten. Beløpet ble 517 spd. og 4% renter. Fra 1857 og framover ble dårlige trebruer bygd opp med stein: Svinevoll,

Bjune Fjeleboden, Gislerød, og en særs solid bru på Bjune, for 950 spd. De forsto etter hvert at det var fordel å bygge bruene høyere, over flomtoppene. Brua på Revetal (Brår) ble derfor bygd betydelig høyere enn den gamle.

Under vårflommen i 1874 ble Linnestad bru revet ned av tømmer som fulgte flommen. Etter mange krav fra Ramnes kommune betalte eieren av tømmeret, kjøpmann N.Nilsen i Åsgårdstrand 250 spd., og fløtingsformann Jacob Andersen Bjune 25 spd. Dette forteller Ramnes Bygdebok Bind 3. Det har sikkert vært flere brusaker siden, som opprusting og heving

av bruene på Revetal/Brår og Linnestad. Jernbanebrua på Valle er en helt spesiell kostbar og lang historie. Det søndre bruket forsvant i dypet i anleggsperioden, og Vallebru fikk en helt annen konstruksjon med utallige trestolper.

Hva vet vi ellers om flommene?

Det kunne være aktuelt å klassifisere flommene som 10-årsflommer, 50-års flommer, 100-årsflommer osv., etter størrelsen. Andre steder er det flommerker, men det mangler her.

Vi må derfor finne stoff i bygdebøker, aviser og bilder. Mest verdifullt er det gamle mennesker kan fortelle. Det er området

Bjune – Freste som er mest interessant. I bygdeboka finner vi dette fra Innlaget, i skogkanten vest for Freste; «Undersærlig stor flom kan Storelva stige meget. Tradisjonen forteller at under en flom i 1860-åra flommet vannet mellom våningshuset og uthuset. Da vannet rant tilbake fant man ørret i bakerovnen.» Jan Vidar Bjune, f. 1946 forteller fra flomdagen i 1958, en av de største flommene i 1900-årene: «Det var seint på høsten, og avlingene var stort sett i hus. Det var storflom. Hjemme hos oss på Bjunegårdene ble de engstelige for hvordan det sto til på Bjunemyra, en liten gård sør-øst for myra. Det var ikke telefon der. Da bjunebøndene var ferdige med fjøsstellet, rusla de bortover dit.

Jan Vidar Bjune er den som har best oversikt over flommene i Storelva.

De kom ikke lenger enn ca 50 meter fra husa, men fikk kontakt med bonden, Reidar Johannesen, som var på loftet sammen med kona og ungene.

Det var vann i kjøkkenet og stua, der fyren i ovnen var slukket av flomvannet. Dyra sto bindt i fjøset. Noen dro hjem og henta utstyr for

å flytte dyra som sto «med vannet opp til knærne». De fikk også laget en flåte for å komme bort til huset. Så ble nautdyra og hesten leid opp på låven og bundet der. Så sto familien for tur for å bli reddet.

Reidar og kona Elisabeth (Betty) ønsker å bli natta over i huset, men ungene Svein og Anne-Marie (8 og 12 år) ble med til Hundstuen og overnatta der. Neste dag var vannet på retur. Også fredag 16. oktober 1987 var det storflom. Den hadde flere årsaker: Det var svært lavt lufttrykk, pålandsvind i Tønsbergfjorden og i tillegg tøff månefase, som ga springflo på over 2,- meter ved Tønsberg.

Det førte til mange i lavtliggende områder i hele Oslofjordområdet. Dette traff sammen med stor nedbør. For området ved Bjune-Freste, med bare 7 -8 meter over havet var jo avrenningshøyden redusert fra 7 til 5 meter. Da renner vannet mye saktere.

Bjunebrua 1987 m/traktor

På brua til Bjunegrenda sto vannet på dagen 30 – 40 cm over brudekket. Jan Vidar valgte å hente skoleungene hjem med traktor og tilhenger. Ut på kvelden hadde vannet steget til ca 70 cm. Da var det en villstyring på besøk på Bjune som måtte hjem. Han sprang barbeint over brua i nattermørket. - det så nifst ut. Heldigvis gikk det bra, sier Jan Vidar.

Jan Vidar måtte ty til traktor og tilhenger for å få barna hjem fra skolen

Vi fikk storflom i år også

Den 2. september fikk vi en flom som minst var en 10-årsflom. Også nå var avlingene i hus. Flommen kommer sikkert til å bli husket i mange mange år. Mest for katastrofen i kjellerne på Revetalsenteret. Det skal ha vært ei stikkrenne gjennom Bispeveien på Valle som ikke var i orden. Dette kan være en nyttig påminning til alle oss andre som har rørledninger med inntak for flomvann. Bildene viser at det var mye vann også høyere opp i vassdraget.

Helt sann flomhistorie fra 1958

Da Johan Hendrik Bjune var 27 år var han på vei hjem til Bjune. Han hadde vært en tur oppe i bygda, og hadde det travelt for komme tidsnok hjem til fjøsstellet. Kjøretøyet var prektig, ny Opel Rekord, kjøpt for penger tjent på hvalfangst.

Dette var i rasjoneringstida for biler. Bare personer med stort behov i yrket fikk kjøpetillatelse. Men det var unntak for de som kunne bla opp med utenlandsk valuta, dollar eller pund. Og Hendrik var et slikt unntak, med flere sesonger på hvalfangst på Balaena, engelskregistrert kokeri med hyrebetaling i pund. Ny bil var status i ungdomsflokken!

Hendrik hadde det travelt, men fikk en stor utfordring: Veien sør for Linnestad skole sto under vann. Dette var ca. 10 år før den nåværende Bispeveien var på plass. Han lot det stå til! Først gikk det bra, til han merka at styringa var borte og bilen i drift mot Byfjorden. Uten betenkningstid åpna han bildøra.

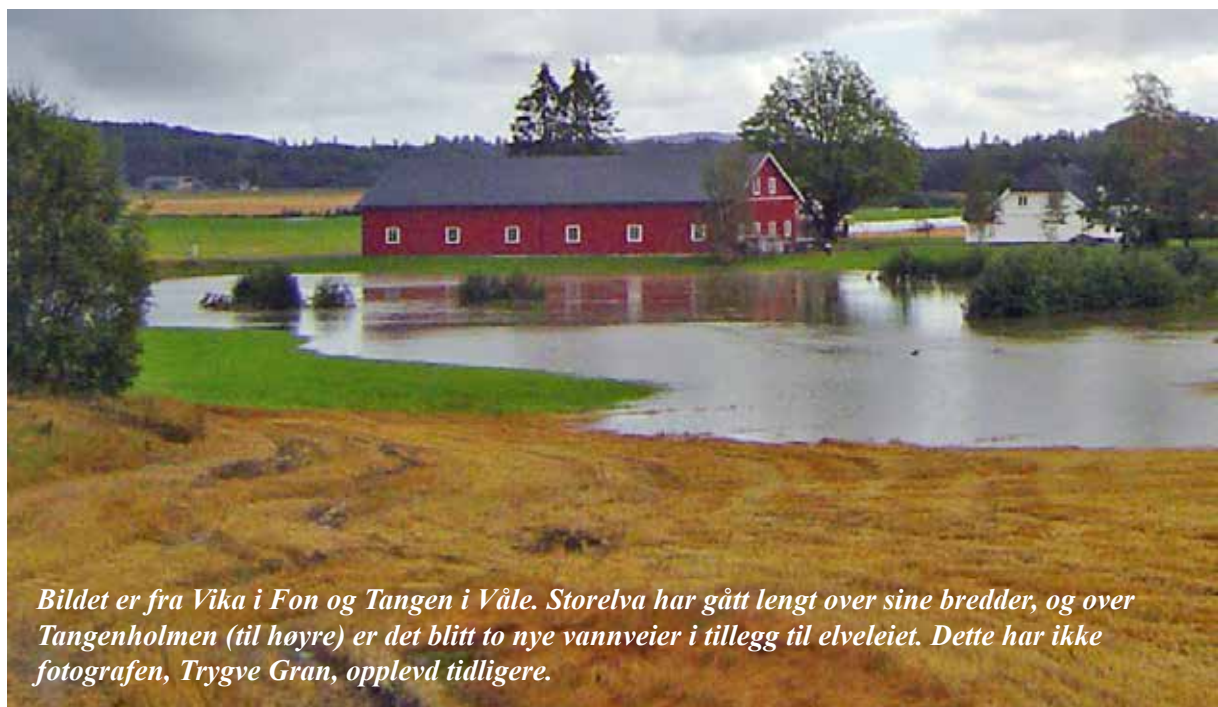
Vannet fossa inn, og ganske snart fikk bilen veikontakt og kunne kjøres ut av flommen og hjem til kuene på Bjune. Det var et under at motoren ikke stoppa, og at bilen tålte sølevannet. Arve Bjune, sønn til Hendrik og bilverkstedeier på Revetal, forteller at det gikk bra med bilen, som familiebil i 17 år.

Var flommen i år en 100-årsflom?

Marit Sollie på Karlsrud ovafor Bakstvål forteller at det i år var flomvann på Bispeveien der oppe. -Det har det ikke vært i de 60 årene jeg har bodd her, forteller Marit. Det var i alle fall en 50-års flom!

Det var mye vann over Bjunebrua 2. september i år.

Bjunegårdene var trygt over flommen 2. september, men det er mye vann.

**Bettum Rammeforretning
Tom Egil Lie**

**Vi rammer inn ALT!
God kvalitet rimelig!**

33 06 02 15

911 91 791

Engnes, Bettumveien 19, 3178 Våle ☐ gisselur@hotmail.no

www.rammeverkstedet.com

Glasshytta i Vivestad

Gløder

for glass, håndverk og design

Åpningstider:

tirdag til fredag: 11-16

lørdag: 11-15

Kunsthåndverk, den unike gaven!

www.akglass.no og facebook

PENGEVEKSLINGEN I 1945 – ET VIKTIG OG NØDVENDIG TILTAK

av
Trygve
Gran

2015 har vært et jubileumsår. Den 9. april var det 75 år siden lille, fredelige Norge ble okkupert av den tyske stormakten, og 7. mai (offisielt 8/5) var det 70 år siden freden igjen kom til landet vårt.

I kjølvannet av freden kom alt det som vi ble så jublende glade for: «Gutta på skauen» kom fram fra sine skjulesteder, polititroppene og de øvrige flyktingene kom fra Sverige, de kongelige, regjeringen og utenlandsfan- gene kom hjem, og omsider kom også sjøfolkene og andre i alliert krigstjeneste. Jo, det var mye å feire i 1945!

Bodil satte oss på sporet

Et annet 70-års-jubileum som knapt nok blir nevnt og som heller ikke utløser de store følelsene, men som likevel var et viktig og nødvendig tiltak, var innvekslingen av gamle pengesedler i nye sedler høsten 1945. Bodil Ellingsen – kjent gründer fra

Fon med hjemmebakeri og torvhandel – har skrevet bok om barndom og ungdoms- tid, familie og levekår. Pengevekslingen er også omtalt. Bodil var 11 år i 1945, og mente å huske at også barn kunne få veks- let inn penger – ikke fordi at hun hadde så mye å veksle inn, snare- re tvert i mot.

Bodil selger produkter fra gården på mange steder, også hos historielagene.

Bodil ønsket å få bekreftet det hun husket om pengevekslingen, men det var ikke lett. En historiker som ble kontaktet visste ikke noe om reglene for hvem som fikk vekslet og hvor mye, og eldre mennesker som ble spurt hadde forskjellige svar på disse spørs-

målene. Først da Bodils datter – Inger Marie – fikk sporet opp en artikkel av Jon Anders Risvaag: «Pengesaneringen i Finn-

A man dressed as a leprechaun in a green suit and hat stands by a tree trunk, looking surprised. A woman dressed as a fairy in a red and white tiered dress with wings stands next to him, looking upwards. They are in a lush green forest.

Du kan spille hovedrollen i revyen når du vet at alt er i orden i fjøset

Livet er å ha tid. Tid til å gjøre noe helt annet. Slik får vi energi til arbeid og omsorg for de vi er glad i – både to- og firbente.

Fjøssystemer vet alt om hvordan fjøs bygges og driftes. Og gode fjøs gir mer tid.

Derfor har vi blitt bonden og alle dyrenes førstevalg.

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

mark etter 2. verdenskrig» falt brikkene på plass. (Denne artikkelen har vi også fått tilgang til.)

Hvorfor pengesaning?

J. A. Risvaag skriver bla: *«Bakgrunnen for denne saneringen var den tyske okkupasjonsmaktens finansiering av sin virksomhet i Norge ved å trekke fra en spesialkonto i Norges Bank. Det ble trukket nesten 12 milliarder kroner fra denne kontoen i løpet av okkupasjonen, midler som i neste rekke utgjorde kassa-beholdninger i banker og privatbedrifter, og som til slutt fylte menigmanns lommebøker. Seddelømløpet ble i løpet av okkupasjonstiden femdoblet i forhold til seddelømløpet før krigsutbruddet og nærmere 1/5 av landets realkapital var gått tapt i årene 1940-45.» Videre siteres fra en rapport: «Som følge av tyskernes hensynsløse utplyndring av det norske folk (-) er vårt pengevesen nå kommet opp i en situasjon som savner sidestykke i vår historie.»*

Hovedregelen for pengevekslingen var at alle – både voksne og barn – fikk vekslet inntil 100 kroner i gamle sedler mot nye sedler ved klipp av bestemte merker i rasjoneringskortet som alle hadde. For beløp over 100 kroner ble 60 prosent utbetalt i nye sedler, resten ble satt inn på en riksinnskuddskonto.

Beløpene herfra ble frigjort gradvis over tid. For de fleste var det små beløp det dreide seg om, men pengeverdien var jo mye høyere den gangen enn det den er i dag.

Det fortelles at familier med mange unger og lite penger og dermed ledig rom på rasjoneringskortene var svært så populære på den tida pengevekslingen foregikk.

Brakkebaroner og børshaier

Hva med dem som virkelig hadde beriket seg på okkupasjonen – «brakkebaroner» og «børshaier» m.fl.? Det var vel et viktig siktemål med pengevekslingen også å ramme disse personene? De som kom med større beløp til innveksling, måtte forklare seg om hvordan pengene var ervervet. Det som ikke tålte dagens lys ble avvist. Trolig ble også ligningsmyndighetene informert og kanskje også politiet.

De som hadde ervervet seg mye kapital på uhederlig vis, skjønte nok at det beste var å kaste de gamle sedlene på bålet.

Uslinger og quislinger

Under okkupasjonen forsvant de gamle kronestykkene. I stedet ble det trykket en- og tokronesedler. Disse ble kalt hhv. «uslinger» og «quislinger». «Det gikk to uslinger på en quisling», ble det sagt. «Kopperpengene» - en-, to- og femørene - forsvant også under okkupasjonen. De ble erstattet av mynter laget av svart jern, og de rustet når de ble fuktige. Både en- og tokronesedlene og jernmyntene ble erstattet av «normale» mynter etter frigjøringen.

Vekslende vekslingssteder

Norge var ikke alene om å sanere sine krigssedler, flere land i Europa gjorde det samme. Her i landet foregikk dette i september 1945, og vekslingsstedene var i alle banker og postkontor og i Vinmonopolets utsalg, fortelles det i nevnte artikkel. I mesteparten av landet gikk nok pengevekslingen greit. Mye verre var det i Finnmark og i nordre deler av Troms der tyskerne hadde praktisert «den brente jords taktikk» og hadde brent og ødelagt praktisk talt alt – hus, bruer, veier, elektrisk forsyning og telefon-samband.

Konstruksjoner og reparasjoner i stål

Søren
PRODUKTER

Søren Produkter AS - Mekanisk verksted - 90 84 11 43
Opprannveien 33, 3175 Ramnes - sorenprodukter@c2i.net

*Støtt våre annonsører!
De støtter oss!*

Taksering

Bolig, næring, fritidseiendommer.

For salg, finansiering, refinansiering.

Verdi/ lånetakst, tilstandsrapport.

Takst & Bygg Service

ANDERS KJÆR

Kileveien 93, 3175 Ramnes

Tlf: 33396010 Mobil: 91177296

mail: kjaer-a@online.no

Mange av de evakuerte hadde kommet tilbake, men gjenreisningen hadde bare så vidt kommet i gang.

Vekslingstjenesten ble utført av omreisende saneringsekspedisjoner. De disponerte to redningsskøyter, og de betjente et stort område. Befolkningen måtte også til dels ta seg fram over store avstander, enten til fots eller i robåt – opptil syv timer i dårlig vær!

Miner hindret sjøtransporten. Vekslingsstedene var provisoriske brakker, telt eller til og med utendørs. Brakkene var ofte så trekkfulle «at vi nærmest måtte ligge på sedler og skjemaer for at de ikke skulle blåse av sted,» berettes det.

Dårlig belysning var også et problem. De fleste fikk likevel vekslet sine sedler innen tidsfristen.

VG

VIVESTAD GLASS

VINTERHAGER • SKYVEGLASS • KANALPLAST

Tlf: 976 69 824 Web: vivestadglass.no Mail: post@vivestadglass.no

KJÆRS

RØRLEGGERFORRETNING AS

Alt innen Varme og Sanitæranlegg

Kopstadv. 477, 3178 VÅLE Tlf. 33 06 03 11

VÅLESOKNING MED FOTOGRAFISK BLIKK

Fotografiene er fra Ole Skredegårds arkiv

av
Eva Anfinnsen

Det er ikke så veldig lenge siden, men det er en helt annen verden. Den gangen konfirmanter var voksne og det ble forventet at de skulle begynne å stå på egne bein. Ole Skredegård fra Haugan i Våle, født 26. mai 1914, ble konfirmert i Våle kirke i 1928. En uke seinere reiste han til Voss og begynte i fotograflære.

Det hadde seg slik: Ole var en av sju søsken, det var en stor familie. Som konfirmant ble man regnet som voksen.

I alle fall i den grad at det var på tide å finne ut hva man skulle leve av.

To ugifte tanter i Oslo fant ut at Ole kunne reise til Voss, der holdt fotografen Per Braaten til. Han var gift med søskenbarnet til Oles mor, så han kom til familie.

Allikevel - det var langt hjemmefra for en ung gutt, som kjente på hjemlengselen. Når den ble for påtrengende var det trøst

fra tantene i Oslo: «Ta nå ett år til – så er du snart utlært». Og Ole tok både ett og flere år, og etter fire år fikk han svennebrev som fotograf. Senere fikk han også mesterbrev. Det skulle bli et rikt liv som fotograf på Voss.

Per Braaten hadde kjøpt fotoforretningen etter Mimi Janssen i 1937-38, og unge Ole ble bestyrer her. Braaten døde i 1944, og Ole Skredegård

kjøpte forretningen i 1946, men den ble i alle årene han arbeidet som fotograf drevet under navnet Foto Braatens efft.

Fotografene Per Braaten og Ole Skredegård

Familien Skredegård i Våle. Ingeborg (Skredegård), Mor Randi, Far Ole, Birgit (gift Agerup). Stående fra venstre; Ole, Knut, Anne (gift Støyten), Tore, Olav.

1948 stiftet han familie selv, giftet seg med Borghild Lunde – de hadde møtt hverandre på arbeidsplassen og drev butikken sammen til de ble pensjonister. To døtre kom til verden, Randi og Ingebjørg. I 1958 sto et nybygg ferdig med fotoforretning og atelier i første etasje og leilighet i andre, hvor familien bodde. Det betydde at også døtrene fikk god kjennskap til hva arbeidet besto i.

Gammel butikk og ny butikk.

De kan fortelle at han hadde et absolutt fokus på sluttresultatet, det kunne for eksempel hende at Borghild måtte stryke bunadsforkleet til konfirmanten som ble fotografert! De to, mann og kone, hadde et godt samarbeid, med mange og lange arbeidsdager sammen, men de mistet aldri gnisten.

Arbeidsdagene kunne som sagt være lange, men de var også varierte, det var mye som skulle dekkes av en fotograf som både var svært grundig i arbeidet han utførte, og som hadde en utpreget estetisk sans; med bilder fra skoler, aviser, NTB, familiebegivenheter, større arrangementer, sport og idrett og dagligdagse hendelser.

Med et tillitvekkende og vinnende vesen, raus både mot familien og andre, var han en mann som raskt fikk kontakt med den som skulle fotograferes. Han var stillferdig, tålmodig, aldri høyrøstet, men han var en målbevisst mann. Dette er nok egenskaper som kommer godt med som fotograf. Og – han hadde også barndomshjemmet i hjertet sitt, og sammen med kone og døtre var de gjerne en tur i Våle i løpet av sommeren – «han bevilga seg som regel ei veke om sommaren- og har mange gode minne derifrå» sier datteren Randi.

Kong Olav V og Nils Wæhle i Bavallsbakken (NM1964)

Randi forteller også at han var svært kunstinteressert og hadde stor tillit hos kunstnerne i vossebygda. De kom innom med malerier, skisser, treskjæringsarbeid og annet som skulle avfotograferes og dokumenteres. Arkitekter kom for å få kopiert dokument og tegninger – fotoapparatet var kopimaskin i den tiden.

Da krigen startet ble Vangen svært ødelagt av bombe-fly 23.-25.april. Ole Skredegård var da ute og fotograferte branner og slokingsarbeid, evakuering og ruiner.

Han dokumenterte også frigjøringsdagene, og bilder fra nettopp dette har Voss Sparebank hatt utstilling av i mai 2015, åpnet på timen for frigjøringen . Denne utstillingen er kommet i stand ved hjelp av døtrene Randi og Ingebjørg, som har gjort et stort arbeid med arkivet etter faren sin.

I forbindelse med 700-årsjubileet til Voss Kirke hjalp han til med det meste av bilde-materialet til boka «Voss Kyrkje», utgitt i 1977. Det er også gitt ut flere andre lokalhistoriske bøker fra Voss, og i de fleste av disse finnes bilder fra Skredegårds fotoarkiv. Randi har i de siste fire årene arbeidet med å digitalisere dette arkivet. Det gir et fantastisk innblikk i Vossehistorien, men også en dokumentasjon på en fotografs arbeidsoppgaver og metoder.

Det har resultert i boka Vossa-album , som gir en gjennomgang av nyere tids historie på Voss,- men det gir også tidsbilder som er generelle, og derfor aktuelt utover den lokale historien til vestlandsbygda.

Jeg siterer litt fra boka om en fotografs arbeid: «*Ein fotograf skal få folk til å vera naturleg i eit fotoatelier. Det er viktig å ha auga for personlegdomen til den som skal portretterast. Biletet må vera teknisk godt. Tidsmarginane er ofte knappe og folk kan fort bli lei og kei av å posera. For fotografen kan det vera ei tålmodsprøve og eit stykke kunstnarleg arbeid som skal sameinast for å få eit godt resultat. Eit bilete er fanga augneblink.*

Ute i felten må fotografen ofte stå i vanskelege posisjonar for å kome tett på. Til tider er det både trongt og vanskeleg å få fotfeste! Regn, sol, vind og snø, kulde og varme byr på tekniske og praktiske problem. Det er mykje som må kalkuleras inn for ein fotograf som er ute i oppdrag. På kort tid skal fotografen vurdera lys, avstand, og komposisjon. Mekanikken skal ikkje svikta. Kamera skal tola frost og varme.»

Fotografen i aksjon. 17. mai 1960

SPAR

Alltid tilbud på noe godt!

Åpningstider: 08-21 (20)

www.spar.no

33 06 40 00

spar.brekkeasen@ngbutikk.net

Alle typer bore- og
sprengningsarbeider

Les mer på www.kjellfoss.no

KJELL **FOSS**

Kileveien 77, 3175 Ramnes
Telefon: +47 33 39 62 66 | E-post: post@kjellfoss.no

www.kjellfoss.no

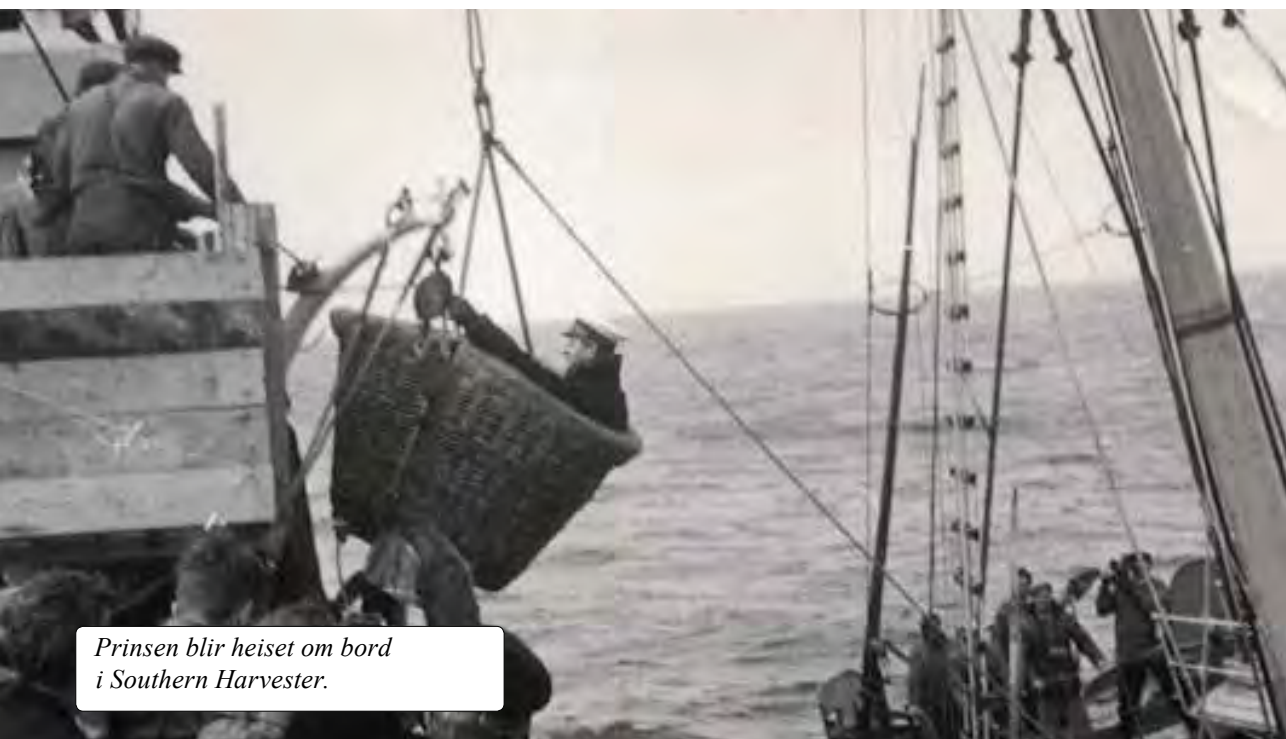
Ole Skredegård døde 30. desember 2000. Hver jul kunne en se dette bildet utstilt i fotoforretningen. Et bilde han var stolt av. Det ble også laget som prospektkort (som vist her), noe fotografer ofte gjorde i den tiden da fotoapparat ikke var allemannseie. Nå er det også slik at det ble flere som fulgte i Oles fotspor i familien. Yngstebroren Olav tok svennebrev hos broren sin.

Marit Skredegård er Olavs datter og er fotograf på Gol. Vi har fått følgende beskrivelse fra henne: «Onkel Ole hadde eit lunt, vinnande vesen som raskt fekk kontakt med personen som skulle avfotograferast.» Sønnen til Marit, Bjørn Tore Engene er også aktivt med i forretningen på Gol, så fotofaget synes å ligge i blodet hos familien Skredegård!

Prinsen er kommet om bord i hvalbåten

Prinsen blir heiset om bord i Southern Harvester.

Hvalfangere: Fra venstre Harald Hogsrød, Sigurd Ektvedt, John Olav Jahre.

På rundtur på koke-riet. Philip helt til venstre.

DA JOHN OLAV JAHRE MØTTE PRINS PHILIP

av
Per Bjerko
Foto: J. O. Jahre

***Re-minne 2014* var litt av et hvalfangstnummer. Slik blir det ikke i år, men da vi fikk nyss om John Olav Jahres møte med prins Philip, måtte vi ta det med.**

John Olav Jahre f. 1932 har vært bonde på Gullbrår, og som mange andre var han på hvalfangst da han var ung. Etter at han ble agronom ved Vestfold Landbruksskole var han med Salvesens kokeri Southern Harvester i tre sesonger, 1955-56, 1956-57 og 1959-60. – jeg var assistent for flenserne på den første sesongen., forteller John Olav, - seinere jobba jeg lengere fram på hvalene, med beinsaging og vinsjing. John Olav har mye å fortelle om dette, men vi velger det som hendte en dag i 1957.

Dronningskipet Britannia.

Det var slutt på fangsten og Southern Harvester hadde startet hjemreisen. Samtidig var den engelske kongefamilien underveis til Sør Georgia med dronningsskipet Britannia. Skipene møttes, og prins Philip fikk lyst til å besøke kokeriet. Det var jo engelsk, med norsk mannskap. John hadde kameraet klart og fikk med seg bruddstykker av det som hendte.

Det var planlagt at dronningsskipet skulle legge seg inntil hvalkokeriet, men det gikk ikke så bra. Båtene måtte skille lag, med litt skader på skipet til dronningen.

Så ble det nytt forsøk med nytt opplegg som var vellykket. Prinsgemalen kom seg først over på en av hvalbåtene. Så ble han heist opp til kokeriet i en kurv, som til vanlig ble brukt når hvalbåtene ble forsynt med harpuner og ammunisjon.

Så ble det en rundtur over hele skuta før prinsen forlot skuta samme vei som han kom.

«Hyggelig fyr» har John Olav notert bak på et av bildene. Vi viser til bildene. Det gikk jo så bra. Philip og kona hans, Dronning Elisabeth, lever jo fortsatt i beste velgående.

Byggmester

EGIL RAGNAR LIE

Borgeveien 16, 3178 Våle

33 06 05 73

900 65 473

Alt i nybygg og restaurering!

Murer

Odd Henry Solberg

Hvitsteinveien 11, 3178 Våle

hesolber@online.no

481 52 675

**Alt innen mur og puss
Fliser og peiser**

RUSSERHULENE PÅ LOFSTAD

av
Jorunn Kjærnes

På tur med Undrumsdal Bygdekvinnelag til Russerhulene på Lofstad. Tirsdag 3. juni 2014 var det oppmøte på Lofstad kl 19.00 for tur gjennom skog og mark til et bortgjemt sted kalt "Russerhulene". Historien forteller at rømte russere (antagelig fra en fangeleir ved Batteriet på Møringa i Horten) hadde tilhold her en vinter tidlig i krigen.

Derfor tror vi de var fra Horten og ikke fra Dalsroa i Andebu der det også var fangeleir for russere, men visstnok ikke før fra august 1944.

Berit Sæthre har snakket med Aslaug (Tulla) Lorentsen f. Gjerpen - søster av Magnhild Meyer som var gift med H.C. Meyer som kjøpte Lofstad i 1941. Han var blitt truffet av skudd under

trefninger i Gudbrandsdalen i 1940. H.C. Meyer likte å jakte og oppholde seg i skogen på Lofstad og det var et vanlig syn å se at han red på hest i skogen.

Han hadde daglige rideturer til Dalenga med mat og drikke til russerne. Han har fortalt at han måtte ri forskjellige veier i skogen for ikke å røpe sitt egentlige ærend. Russerne oppholdt seg mest i et

høylae som nå er borte og det antas at de også gjemte seg i hulene ettersom hulene har det kallenavnet. Hvor lenge russerne

oppholdt seg i høylaet/russerhulene vites ikke - ei heller hvordan de kom seg videre derfra. Vi hadde kafferast med medbragt "i det grønne" da høylaet er forsvunnet med tidens tann.

Russerhulen er kun en hylle i fjellet

Etterhvert kom myggen - og vi vandret tilbake. Jorunn takket Tove Skautvedt og Olav Sæthre som tok oss med på denne historiske vandringen.

Synd at vi ikke vet mer om hva som egentlig skjedde, men sånn er det når de eldste forsvinner. En liten påminnelse til alle om å få med seg litt av historien før det er for sent!

MURPHYS LOV:

ALT SOM KAN GÅ GALT,
VIL GÅ GALT.

kampenmotmurphy.no

Å vinne kampen mot Murphy handler om å unngå uhell. Vi har Best-forsikringene du trenger på hus, innbo, reise og bil, men det beste er jo faktisk at du aldri får bruk for forsikringen din. På [kampen mot murphy.no](http://kampenmotmurphy.no) får du gode tips om hvordan uhell kan unngås, og gode forsikringer som gjør at du kan puste roligere selv om noe likevel skulle gå galt.

F for Forsikringer

dnb.no

Bank fra A til Å

MERKING AV KULTURMINNER LANGS TURLØYPER

av
Harald
Gjørse

Etter et initiativ fra Ivrig ved Svein Olsen ble det inngått et samarbeid med Våle Historielag om merking av kulturminner langs turstier og veier. I første omgang fra Kornto i nord til Bjerke i syd.

Følger vi veien fra Kornto gjennom den gamle kongeveien, innom Våle Prestegård, videre over Bibo idrettsanlegg og Brekkåsen. Inn på den nye helårs traseen forbi Skaug og ned til Stampeelva og opp til Berg. Så til Bjerke, opp til Fossan, Bakke mølle, Vestre Bakke og tilbake til Bibo over Nåla.

En flott runde hvor disse kulturminnene finnes og vil bli merket. Skiltene er nylig ferdig og vil komme opp etter hvert.

Prosjektet er gjennomført ved hjelp av midler fra DNB Sparebankstiftelsen

Gamle Kongevei

SPAREBANKSTIFTELSEN DNB

Veien du nå står på er en del av den gamle kongeveien fra 1500 tallet. Den gikk fra Tunsberg til Revetal, over Haugtuft og forbi her du står, videre forbi kirken og Prestegården, så over Gjelstad og Kornto til Kvan i Botne og over Angers klev til Oslo.

Kongeveier var offentlige hovedveier anlagt som rideveier og bestemt bygd av kongen. Vedlikeholdet var pålagt grunneierene (bøndene).

Veien måtte holdes fri for kratt og skog i en spydlengdes bredde. Klopper og broer måtte også være farbare. Bøndene ble ilagt bot om de forsømte sine plikter.

Først på siste halvdel av 1700 tallet ble veiene etter hvert kjørbare med hest og vogn.

Stampemølla

Her kalles elva for Stampeelva. Navnet stammer fra gammel tid da det lå ei stampemølle her. Vi kjenner til at det iallfall fra middelalderen ble brukt vadmelsklær. På dialekt vømmøl. For å få vadmél til å bli fast og nesten vannnett måtte det vevde ullstoffet toves bankes/stampes samtidig som det lå i kokende vann.

Dette forgikk i stampemølla ved at et vannhjul drev en aksel med tapper på som igjen løftet trehammere som banket/stampet tøyet. Så ble tøyet tørket og lagt under press for så å være ferdig til å sy varme og gode klær som egnet seg spesielt godt i skogen om vinteren.

Virksomheten varte til utpå 1800 tallet da det også bodde folk her nede. På 1930 tallet lå det enda noen eikestokker igjen på steinmuren som fortsatt kan sees. Vi kan tenke oss hvordan mølla lå med vannrenne fra fossen til vannhjulet.

Astrid Skaaren-Fystro

Stampeelva

Elva her har sitt utspring i Botne i Holmestrand kommune. Den har mange navn på sin vei mot Åmot på Fossan hvor den renner ut i Storeelva.

Forbi her kalles den Holmselva eller Stampeelva. Lenger opp Søbyelva og lenger ned Vesleelva. Slike vassdrag hadde stor betydning i gammel tid. Her var det energi å hente til bl. a. å male korn og skjære tømmer.

Flere kvernhus og sager fantes langs elva. Ikke langt oppover i elva, i Holsenga, var det sag. Isen på dammen her ble brukt til travkjøring om vinteren. 200 meter på nedsiden av brua, på Haugtuftholmen, lå det sag og kvern. Materialer til uthusa på Bjerke og Serkeland ble skjært her rundt 1910.

Lenger ned ved Stampefossen var det Stampemølle. Her ble ulltøyet stampet/banket i varmt vann for å bli bortimot vannnett og varmt. Tøyet kalles så vadmél eller på dialekt vømmøl. Av dette ble det sydd bukser og jakker til bruk bl.a. i skogen om vinteren.

Veien her er en del av en gammel kongevei. Sannsynligvis anlagt på 1500 tallet som ridevei. Først på 1700 tallet gjort fremkommelig for hest og kjerre. Grunneierne, bøndene, hadde plikt til å holde veien og klopp (bruer) i orden. Måtte være fri for kvist og skog i en spydlangdes bredde. Ellers ble det bøter.

Hustuftene her på Langåsholmen er etter et hus satt opp i 1906 av skomaker og veivokter Johan Andreassen.

Magne Hagbartsen med familie var de siste som bodde her. Det største huset ble flyttet til Ormestad.

Et annet mindre hus på samme sted ble flyttet av Arthur Langerud til Åmot på Fossan i 1953.

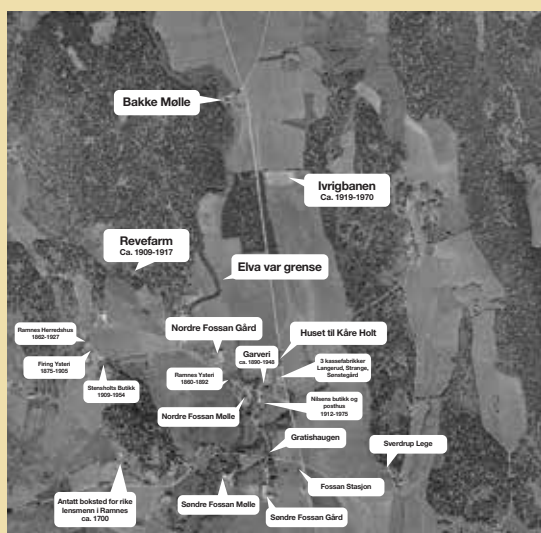
Fossan

Navnet, i gammel tid Fossane, har sin naturlige forklaring med fossefallene både på Nordre Fossan og Søndre Fossan. Formasjonene ble til som et resultat av forkastningene i Ramneskaldervaens (vulkanen) ytterkant. Her møtes to elver. Storeelva og Vesleelva. Åmot er fra gammelt av en betegnelse/navn på et slikt sted hvor to elver møtes. Følgelig heter den delen av Fossan som ligger på østsiden av Storeelva og på nordsiden av Vesleelva egentlig Åmot. Elva har opp gjennom tidene gitt grunnlag for stor virksomhet. Sager og kverner vet vi det har vært her siden 1600 tallet. Møllebygningene her er fra rundt 1900. Nordre Fossan Mølle var i tillegg til mølle og sag også beinmelkvern og trevarefabrikk som laget skafter, tresko og vaskemaskiner. Rundt 1905 kom såfrørenseri i gang. Videre ble det malt og siktet matmel av forskjellig slag fram til 1950 tallet. Spesielt under krigen var dette en stor og viktig virksomhet. Okkupasjonsmakten beslagla deler av avlingene og det var begrenset hva bøndene fikk male til eget bruk. Så ble det mye «innimellommalning». En stakkars møller som ble spurt om han ikke kunne male litt «innimellom» svarte at nå malte han bare innimellom, med fare for å bli arrestert. Ikke lett å være møller da. Etterhvert tok korn og kraftforproduksjon over. Etter 1985 er det kun kormottak og lager her.

På Søndre Fossan mølle ble ny mølle satt opp i 1920 etter at mølla ute i elva brant i 1917. Her er det bygd ut i mange omganger og mølla er i full drift. Nå med økologisk kraftforproduksjon. Fossan utviklet seg etter hvert til å bli et virkelig knutepunkt. Jernbanen kom i 1901 med Fossan stasjon med tog til Tønsberg om morgenen og tilbake om kvelden. I 1938 var det imidlertid slutt. På Åmotsiden var det landhandel med postkontor, garveri, kassefabrik og urmaker. På vestsiden, Fonssiden, lå landets første samvirkeysteri på «Svalbardhaugen», etablert i 1860. På gården Nordre Fossan var det revefarm. Oppe på Firingtorvet lå det gamle kommunehuset, hvor det også var ysteri i en periode. Stensholt drev butikk her fra 1909-1954. Fossan var også en viktig holdeplass både for Farmandsbussen fra Tønsberg og Hortensbussen, også kalt Fjøset. Et yndet treffsted spesielt om sommeren var på gratishaugen ved den store lerka ved søndre Fossan gård. De flotte gamle broene over Vesleelva er verdt en beskuelse. Den som Bispeveien går over ble bygd da jernbanen ble anlagt. I 1969 ble den gamle trebrua over Storeelva erstattet med ny betongbru.

Fossan

Kart over Fossan ca 1954

Kroki over Fossan Sentrum ca 1920

Bakke Mølle

Bakke Mølles historie

Kvern og sag nevnes her første gang i 1617 og 1621. Man antar at fossefallet har vært utnyttet til drift av kvern og sag fra sein middelalder, rundt 1500 tallet. Møllene har demmingsrett i Korssjø og Revåvannet. Ny møllebygning ble satt opp i 1905 etter brann. Vannkraft var da den eneste energikilden.

På 1930 tallet ble det aktuelt i noen grad å benytte elektrisk kraft i drifta. Fram til på 1950-tallet var matmelproduksjon den viktigste delen av virksomheten. Seinere ble kornmottak og kraftforproduksjon det dominerende. Fra 1960 var det ikke lenger aktuelt å bruke vannkraft. Drifta ble flyttet til Søndre Fossan og mølla nedlagt i 1995.

Energhistoriske samlinger

Øivind Skjeggerød overtok Bakke Mølle fra familien Gjersøe i 2008. Intensjon er her å vise hvordan utviklingen i bruk av vannkraft har gått opp gjennom tidene. Full restaurering og oppgradering av bygningen, damanlegget og omkringliggende område er gjennomført med stor omtanke og vekt på det opprinnelige. Forskjellige måter å utnytte fossefallets energi på, opp gjennom tidene, blir vist i praksis. Dampmaskin er en annen energiform som også blir levendegjort. Sirkelsag er gjenoppført etter å ha blitt nedlagt i 1926.

Stiftelsen «Bakke Mølles Fremme» er opprettet for å skaffe midler til deler av restaureringsarbeidet. Skoler benytter stedet til «Den naturlige skolesekken» og lærer ikke bare om hvordan vannet ble brukt som energikilde for mølle og sag, men også om biologien og geologien i området. Mølla er tilgjengelig for allmenheten og det er lagt til rette for utstillinger/galleri og andre aktiviteter.

Vestre Bakke

Navnet betegner ei slette. En historisk gård også kalt Futebakke som ved siden av prestegården var et sentralt maktsenter i bygda. Her var skrivergård og skatteinnkrever «skattefut». Borre kirke eide en tid part i gården. I biskop Jens Nilssøns reisedagbøker fra 1593 skrives følgende:

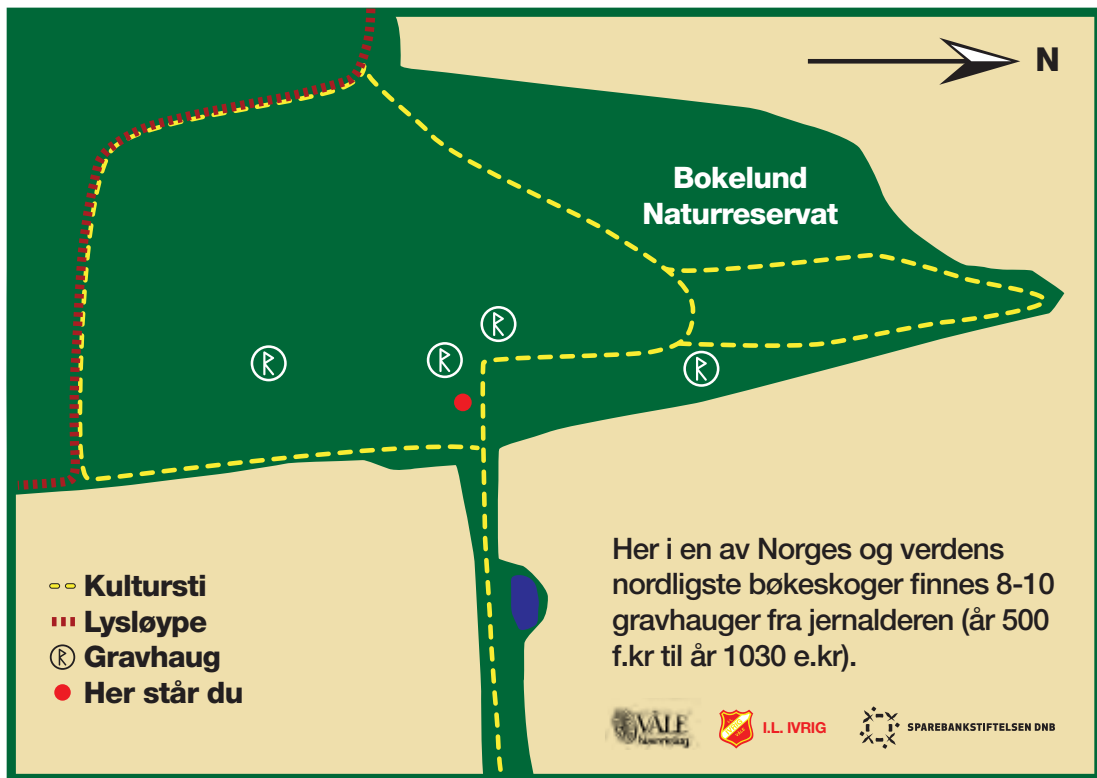
Den 20. september 1593 besøkte bisp Jens Nilsson med sitt følge Vestre Bakke (Backe) på sin vei fra Oslo til Fritzøe etter å ha overmattet på Våle Prestegård. Det ble sendt bud i forveien om at biskopen ønsket servert: nogle nøtter og øl. Så kom quinden ut med nogle nøtter og en pot øl og skjenket bispem før følget dro videre mot syd.

Lagrettsmannen Stener var på denne tiden eier av gården. Hovedbygningen skal ha vært spesielt stor og i vinkel med svalganger. Ble antagelig revet på 1870 tallet da eksisterende bygning ble satt opp i 1877. Grunnmuene etter den gamle bygningen er lokalisert.

Til gården hørte også sag og kvern. I nyere tid ble det også drevet ysteri og bakeri på gården. En forløper til Jarlsbergosten ble antagelig, i følge gamle kilder, laget her i samarbeid med eieren av Østre Bakke.

Astrid Skaaren-Fystro

ALT I BILREPARASJONER EU-KONTROLL

33 06 49 25

info@tkauto.no www.tkauto.no

Du finner oss på Revetal!

Stange Gjestegård

Stange, Tinghaugveien 27, 3175 Ramnes
33 39 64 05 stangegjestegard@online.no 905 57 374

Selskapslokaler i landlige omgivelser

- **Bryllup**
- **Barnedåp**
- **Konfirmasjon**
- **Jubileum**
- **Møte/konferanse**
- **Minnesamvær**

Skjenkebevilling med alle rettigheter Overnattingsmuligheter

Glimt fra Kongebesøket på Stange Gjestegård sommeren 2012

REVETAL
GLASSERVICE a.s

Tlf: 33 06 25 96

VI RAMMER INN ALT FOR DEG!
SE VÅRT STORE UTVALG!

- Innramming
- Bilglass
- Rekkverk og vindskjerming
- Alt i glassmesterarbeid
- Energiglass
- Gitterporter

Gamleveien 1B, 3174 Revetal · magne@revetalglass.no · 33 06 25 96 · 915 74 714

JARLSBERG GREVSKAPS FAUNA PÅ 1700-TALLET

av
Hallvard
Holtung

Det finnes etter hvert mange lokalhistoriske godbiter som ligger digitalisert og tilgjengelig på internett. Noe av det jeg har kost meg mest med i det siste er noe jeg fant på nettstedet bokhylla.no. Ved søk på ulike stedsnavn kom jeg frem til en omfattende tekst opprinnelig nedskrevet av Peder Claussønn som var kanselier-råd for Jarlsberg grevskap i 1740-årene.

Claussønn fikk av det danske kongehus i oppdrag å gi en svært utførlig og omfattende beskrive av tilstanden til grevskapet som omfatter dagens nordre Vestfold og deler av søndre Buskerud. Besvarelsen belyser en rekke etterspurte punkter særlig om hvilke naturressurser som finnes, og som er utnyttet i grevskapet.

Teksten ble resitert og utgitt av Vestfold historielag på 1930-tallet og finnes altså i digital form på bokhylla.no.

Siden jeg selv er biolog og naturinteressert, er det særlig delene av besvarelsen som har med plante- og dyreliv som har interessert meg mest. Jeg har derfor lyst til å gjengi Claussønns beskrivelse av punkt 12 i kongens bestilling som lyder: Hva slags vildt, firfødted, og Fugle vildt, om i stoer mængde, og hvilket de største, det samme om insecter.

Claussønn svarer følgende:

Firfødt og fugle vildt, som er at spise, falder og er kuns maadeligt. Fornemmelig Vaar og Høst vaker her nogle harer,

Thiur, Røy, Uhr haner og Uhr høns, samt Jerper og vildduer, deraf den største Part i Anneboe sogn, samt Svarstad, Hof og Sanden Præstegield, hvor de største skove og Udmarker er længst fra Gaardene beliggende, Her findes og om vinteren nogle faae Elsdyr og Ryper, naar stoer Sneer falder til Fields, som dog sielden skydes. Om Høsten fanges og een god del Krams Fugel af Trost og skriker udi Snarer som af Bunden kaldes Doner. Insecter er her inten andet end de over allgemene værende Ormer og Slinger, Firfidsler og deslige, uden i Aaret 1742 de usædvanlige og skadelige Korn Orme, som opaad og fordervede baade Kornet og Gresset førend det blev moden, den gemene Almue til stoer Nød og Elendighed. Baade for sig og hands Creature. Kaal Orme befindes og i hver Mands Kaal Hage.

Claussønns svar til kongehuset ble senere supplert av en annen embedsmann Lerche noen år senere. Denne hadde tydeligvis vel så stor innsikt i grevskapets fauna, og gir derfor en grundigere beskrivelse en sin forgjenger.

Jacob Lerche opptrer i to artikler i Re- minne 2015

Han var sjefen for Vallø Saltverk, og var i 1773 på gjennomreise sammen med noen venner, da de var først til å oppdage det store raset på Bø.

(Kilde:
Wikipedia)

Skaane Import Bilverksted AS

Mekonomen
Bilverksted

Reparerer det meste for de fleste!

Reparasjoner □ Service □ Bildeler □ EU-kontroll

Roger	33 06 02 13	Vidar
93080075	33 07 07 00	92090098

Sørbyveien 603, 3178 Våle

Lerche skriver:

Foruden de anførte findes og i skovene snepper, wald eller Skov-snepper kaldte, og ved søkanterne adskillige sorter snepper. Brok-fugle og nogle faa agerhøns, en sort store snepper, Regenwölfe kaldte som alle ere gode at spise. Vilde ænder saasom: Stok-ænder med korte brede næb, fiske ender, duk ænder, smaa kvik ænder, ring gjæs og om foraaret vildgjæs. Ær eller ædderfugle oppholder seg i store flocker af i aaben søe og ved øerne. Af vilde dyr og fugle som ey ædelige ere: Bjørn, (dog disse ædes af nogle, sær spegen), Ulve, gauper, hvoraf her ere 3 slags, saasom: Ulve-, ræve- og kat-gauper, Ræve, maar, grævlinge, pind-svin, ækorn. Af fugle: ørne, heyer, meget sjelden, Svaner ligesaa, Fiske-joen en stor Fugl, som oppholder sig i skoven ved store Myhrer og bygger sin Rede i Træer ligesom Ørne: Den fanger Fisken i Vandet mod Aften, da den begiver sig ned til Søe-kanten, og ved at svæve over vandet, ser hvad Fisk der er og med et kaster sig ned, hvor den griber Fisken med sin kloe og flyver af med den imellem fødderne. Ravner, krager, falke, høge: store eller Glente og gjøgen den smaa. Skjærer eller skader, Hakke-Sped, Sieben eller Seyden-svants, er en liden fugl af deylig skabning og farve, med top i hovedet og diverse-coleuret rumpe-fjær, papegøjer 2de slags, røde og gule, Keyer eller en art smaa Ravne, som ere spiselige, og indfinder sig kun visse tider, Viper ere bekjendte, Stær, lærker, stiglits., irsker, Boe-finker, dompaper og uttallige smaa fugle.

Mye av dette er lett forståelig og relativt trivielt, men noen punkte har jeg lyst til å kommentere og forklare nærmere. Først må det bemerkes at hjortedyr var langt mindre utbredt enn nå.

Elg (elsdyr) er eneste hjortevilt som nevnes, og dette var sjeldent og fåtallig. Videre fantes alle de store rovdyrene (med unntak av jerv). Dette med tre typer gaupe, er en betegnelse på tre ulike pelsvarianter hos gaupe. Før ble disse tre variantene ansett som ulike arter; Ulve-gaupe, reve-gaupe og katte-gaupe, i dag vet vi at det bare er en art med ulike variasjoner i pelsmønstre. Den store spiselige snipen som kalles regenwölfe, er det vi kaller storspove, som finnes på trekk også i dag, men som det ikke er lov å jakte på.

Det er interessant at ærfugl var utbredt på 1700-tallet fordi den ikke var vanlig her i store deler av 1900-tallet, men ble tallrik langs Vestfoldkysten først på 1980-1990-tallet. Fiskejoen som omtales kaller vi i dag fiskeørn, beskrivelsen av denne er god og innsiktsfull. Sidensvans har tydeligvis fascinert embedsmannen, og beskrivelsen er fornøylelig.

Selv ikke de mest lidenskapelige fuglebokforfatter vil i dag omtale sidensvans som en deilig skapning med diverse kolloverte rumpefjær. At det fantes 2 typer papegøyer i grevskapet, lyder unektelig rart, men det dreier seg antageligvis om korsnebb der hannene er røde og hunnene er gule. Nebbene kan muligens minne om papegøyens. Rovfuglen glente, og raphønns omtales i teksten, de er i dag utryddet fra Norge.

1741-1742 var tydeligvis et svært hardt år for Vestfold-bøndene. Avlingene var katastrofale, folk måtte flytte fra gårdene, spise barkebrød og man hadde ikke nok avling til såkorn året etter. Dette nevnes flere steder i Claussønns beskrivelse. Avlingene ble tydeligvis spist opp av en eller annen larve, sannsynligvis fra en sommerfugl, det er vanskelig å gjette hvilken.

NORGESFÔR

VESTFOLDMØLLENE

Kraftfôrproduksjon Faghandel Landbruk
Kornmottak Gjødse/såkorn
Økologisk Plantevern

Fôr og utstyr til hest, hund og smådyr

Tlf: 03158 www.norgesfor.vestfold.no

Våle
Regnskaps-
kontor SA

Autorisert Regnskapsførerselskap

Regnskap for landbruk, firmaer og foreninger
Økonomisk veiledning – budsjett – selskapsetablering

Skaugvn 2, Postboks 35, 3177 Våle

Tlf. 33 06 45 00 – Faks 33 06 45 01

E-post: firmapost@vrk.no

<http://www.vrk.no>

SØLVVAREN

- et feriested i Vivestad

av
Steinar Langeland
bearbejdet for Re-minne av
Odd Roar Sulutvedt

I 1965 kjøpte jeg Nordre Orrevål, bnr. 6 og 14 av Magnus Lofsberg, med overtakelse i 1966. Lofsberg var flink til å videreformidle denne gårdens historie, teignavn på jordene, navn i skauen osv.

I 1967 kjøpte Eva og jeg også Orrevål, bnr. 1 og 2 av John Olsen. Teignavn osv. blei formidla, men Olsen hadde ikke bodd i Vivestad lenge, og han var antagelig ikke særlig oppdatert på gårdshistoria.

Våningshuset på bnr. 1

Dette var sikkert veldig dårlig etter mangelfullt vedlikehold gjennom mange år. 2. etasje var dessuten tatt av og flytta til bnr. 6 i 1842, der den ble nytt våningshus..

*Orrevål («Sølvvaren») i dag.
Foto: Arild Tangerud.*

Anton Svendsen Myrvold var født i 1895, og var en kjent felespiller og en god formidler av lokalhistorie. Han fortalte at fjøset på bnr. 1 raste sammen i 1917, og for å få råd til å sette opp nytt fjøs, solgte eieren Hagbart Johansen bnr. 14 til Ole Wittingsrud, som da eide bnr. 6. Det omfattet Nordjordane og Myrskauen. Nytt fjøs på bnr. 1 var ferdig ca. 1920. Det ble revet i 1980 for å gi plass til ny bygning.

Myrvold fortalte at huset den gang var bygd slik at Hagbart kjørte tvers igjennom huset med hester og skokler da han kom fra jordet syd for huset.

Det er også fortalt at det tidligere hadde vært gjennomkjøring med hest i forbindelse med selskapeligheter i glansdagene til Preben von Ahnen (ca. 1800).

Einar Kjær eide Orrevål i perioden 1934 – 36. Myrvold fortalte om han at han «ørka itte å værre der længer pga. spøkeri.» En kveld som han traff Kjær i svingen ved Kjoneekra, «satt'n med hue i hendane å grua seg til å gå him, for det spøka overalt i framhuset.»!

Sølvvaren 1936 – 50

I forbindelse med Ramnes Historielags arrangement på Sagatun med tema «Gamle møtesteder i Vivestad», blei jeg bedt av Vidar Vallumrød om å redegjøre litt om Sølvvaren og virksomheten der.

Jeg har vel ikke tenkt noe særlig over at gårdshistoria har interesse for andre enn oss som bor på, eller har nær tilknytning til gården, men jeg har i ettertid skjønt at mange har minner fra Sølvvaren. Tønsberg sølvvarearbeiderforening kjøpte gården som feriested i 1936, og eide den frem til 1950. Denne perioden er bare nevnt som en parentes i bygdeboka, men har antagelig vært viktig for gården, arbeiderne på sølvvaren, bygdefolket og mange andre som av en eller annen grunn har eller har hatt minner fra begivenheter her.

Framhuset blei fullstendig restaurert i 1937- 38 av tømmermann Peder Engebråten. Dette redda antagelig bygningen fra totalt forfall. Samtidig blei det satt opp uthus med vedskjul, 2 doble utedoer og pissoar. I tillegg sto den gamle driftsbygningen der med fjøs og gamle tømra lader. I framhuset var det forpakterbolig i den østre enden av første etasje, med kjøkken, kammers og stue. Resten av huset var forbeholdt Sølvvaren. I vestre enden var det kjøkken og peisestue. 2. etasje hadde stor gang og seks soverom med køyer. Det var nummer på hver dør akkurat som på et vanlig pensjonat. Det blei sagt at det

var 42 køyeplasser, men jeg trur at 36 er mer riktig. Stedet kunne sammenlignes med turisthytter som Geirastadir og Dalsroa. Da vi overtok gården i 1967 var lite forandra fra Sølvvarens tid. Seinere har framhuset blitt restaurert og påbygd, men peisestua er fortsatt slik som den var dengang. Driftsbygningen er revet, men uthuset står fortsatt.

Virksomhet i Sølvvarens tid

I 1936 var Vivestad omtrent så langt fra Tønsberg som det gikk an å komme med offentlig transportmiddel. Lovbestemt ferie var innført, og arbeidsfolk hadde ønske om å feriere på landet. For å spe på inntektene eller redusere utgiftene valgte Sølvarbeiderforeningen å leie bort huset til forskjellige arrangementer, så som brylluper, private fester og lignende. Da vi kom til Orrevål blei gården på folkemunne kalt Sølvvaren, og vi hadde flere ganger besøk av folk som hadde feira bryllup her eller mintes andre begivenheter.

Krigen

Det var spesielt stor virksomhet her under krigen. Det var rasjonering og mangel på nær sagt alle varer. Folk i byene dro ut på landet for å hamstre mat, og det var stort sett byttehandel det gikk ut på. Det var nok en belastning for omkringliggende gårder å få så mange sultne byfolk tett innpå seg. Bøndene måtte jo redegjøre for hva de avla på gården og eget forbruk. Offentlige tilstelninger som fest på Sagatun og lignende blei forbudt. Da var det mange som fant ut at det gikk an å leie Sølvvaren. Mye av det sosiale livet i bygda blei da flytta fra Sagatun til Sølvvaren, men også folk fra omkringliggende bygder leide seg inn her. Det er fortalt historier om lensmannsraziaer, hvor folk hoppa ut gjennom vinduer for å komme seg fort vekk.

Sølvvarearbeiderforeningen hadde nok planer om videre drift av gården. Når vi kom der sto fortsatt murene til planlagt forpakterbolig i tunet. Tidene har imidlertid forandra seg, avstandene har blitt mindre og kravet til komfort er endra.

Bryllup på Sølvvaren i 1944

Esther og Arne Sulutvedt giftet i 1944, og Esther forteller at «Sølvvaren» var et populært sted, særlig under krigen. Man passet på å feire det som feires kunne, slik kunne man komme sammen og ha det moro selv om offentlige dansetilstelninger var forbudt. Da bryllupet skulle stå i januar -44 var lokalet allerede leid ut, men forpakteren snakket med de to som hadde leid lokalene, og enden på visa ble at begge to – med damer - ble bedt til kaffen. Man kunne jo ikke snyte dem for festen de hadde planlagt!

Esther forteller videre at de måtte holde all maten selv, ja til og med egen kokke hadde de med. Josefine Karlsen var kjent for å lage god mat, og det slo ikke feil denne gangen heller. Menyen var lapskaus, og tyttebærsyltetøy med fløtekrem til dessert. Senere var det kaffe og kaker, og utpå kvelden var det ertesuppe til nattmat.

Høysetemaleri i peisestua

Våle Septikservice AS

Høytrykkspyling
Slamsuging

TV-rørinspeksjon
Gravearbeid og rørlegging

Tlf: 33 06 25 33 – 99 23 96 60. Fax: 33 06 25 13

E-post: vaalesept@yahoo.no

Gjengen av tøffe vestfoldinger på «skifertur».

Gamle fine hus i Grimdalen-tunet.

VELLYKKET JUBILEUMSTUR TIL TELEMAR

Tekst:
Per Bjerko
Foto: Einar
Evensen

Med 35 turdeltakere og en sjåfør, Johan Haslestad, startet vi fra Bygdetunet Brår ved 9-tida onsdag 13. august. Turen gikk først langs E 18 til Skien og Porsgrunn, og videre til Ulefoss der kanalbåt Henrik Ibsen sto klar, allerede med mange passasjerer.

Men det var plass for oss, i reservert salong, allerede dekket for lunsj. Menyen var rekesuppe med brød til. De fleste var nok mest interessert i det som foregikk ute på dekk gjennom slusene Eidsfoss, Vrangfoss og Lunde, og fant seg plass ute. Godværet var der, og holdt seg hele turen.

I Lunde sto Johan og bussen og ventet på oss. Videre valgte vi småveiene over Kviteseid og Vrådal. De var smale og svingete, og med tunneler som vi ikke var sikre på å komme igjennom med den store bussen. Men det gikk bra. Neste stopp var Grimdalstunet, hjemmet til bildehuggeren Anne Grimdalen. Den gamle fjellgården er tatt vare på, med 10 hus og gårdskvern, som alle har stått der fra de ble bygd på 1800-tallet.

Mot nord er det bygd et moderne museumsbygg, «Galleriet». Der ble det litt mat, og filmvisning fra livet til Anne Grimdalen. I veisvingene ned til Dalen steg forventningene.

Var Dalen Hotel den perlen vi hadde hørt om? Vi ble ikke skuffet. Hotellet ble bygd i 1894 som et hotell for dem med mye penger, og med den nyåpna kanalen som trekkplaster. Siden har det vært mest nedturer og noen oppturer. Nå er det opptur, men stengt om vinteren, og høye sommerpriser. Unntak er pensjonistpriser utenom helgene, som gjorde turen vår mulig. Vi fikk med oss stemningen i hageanlegget og hotellet med restaurerte rom med bad, ærverdige fellesrom, god mat og

Signe går tur gjennom brynesteiner.

hyggelige ansatte. Vi forlot hotellet ved 10-tia og snirklet oss oppover bakkene til Vest-Telemark Museum på Eidsborg.

Det viste seg å være stedet for mer enn ett heldagsopphold. Det hadde vi ikke tid til. Etter en orientering om museet delte vi oss i to grupper. De sprekeste valgte Brynesteinvandringen til de største brynesteingruvene. Turen viste seg mer krevende enn vi trodde, men med noe plunder med dårlig merking og krevende terreng kom vi tilbake innen de planlagte 2 timene.

Dalen Hotel viser gammel dragestil mot parken i sør.

Dalen Hotel er fin inni også.

De som droppet turen, fikk en fin dag med Eidsborg stavkirke, utstillingene i muset, modell av Telemarkkanalen og mye mer. Alle fikk spise den maten de ville, og betalte for det. Kl. 14.00 startet hjemturen etter hovedveiene over Morgedal, Seljord og Gvarv med stopp ved gårdsbutikken Gvarv Frukt og Bær.

Felles måltid med kaffe og wienerbrød til en god orientering om hvordan bakerovnen kan brukes til mye mer enn å bake brød.

Videre gikk turen non stopp til hjemkomst på minuttet kl. 19.00 på Bygdetunet Brår. Vi var fortsatt fulltallige.

Vi er om bord i» Henrik Ibsen».

Foto i Telemark :Einar Evensen.

Historiske Vestfold

- lokal kulturhistorie på nett!

Odd Roar Sulutvedt

Eksempel fra hjemmesiden www.histvest.no:

Historiske Vestfold

Ramnes Flatbrødfabrik

"Straks Halvorsen kom til Ramnes starten han Ramnes Flatbrødfabrik. Han fikk snart ry på seg for å lage et fortrinnsfullt havrebrot som ble bakt av korn fra egen gård og malt på egen mølle. Flatbrødet solgte han i de fleste byer i Vestfold, i Porsgrunn og Skien" Unneberg(Ramnes Bygdebok):1970 388

"I 1918 solgte Halvorsen gården i Ramnes og kjøpte et mindre hus på Barkåker. Her nådde han så langt med sine eksprimentar at han våren 1919 hadde forarbeidd en brukbar modell til en maskin som kjevlet ut brødleiver. Han kunne derved fremstille flatbrød maskinmessig. 14. oktober s.å. startet han Vestfold Flatbrødfabrik" Sem og Slagen; En bygdebok 2; Kulturhistorie:1963 393

HISTORISKE VESTFOLD er en ny kulturhistorisk teneste på nett. De mange artiklene tar for seg steder, bygningar, personer og annett av kulturhistorisk interesse, og alt er knyttet opp mot kart slik at man kan se hvor dette var/er.

Prosjektet er igangsatt av Nasjonalbiblioteket og drives av Bibliotekene i Vestfold, med blant andre historielagene som bidragsytere. Nettsiden vil være under stadig utvikling, så ta gjerne turen innom www.histvest.no med ujevne mellomrom!

www.histvest.no

Motoren trives best med frisk olje og rent filter

Alle bilmerker er velkomne

***Vi tar
vare på
bilen
din!***

- Merke-Service med stempel i serviceheftet
- Fornøyd garanti betyr at bilen er riktig reparert og kontrollert
- PKK/EU-kontroll
- Reparasjoner
- Service
- 4 hjulskontroll
- AC-service
- Biltilhenger utleie
- Dekkhotell
- Ruteskift
- Eksos
- Startbatterier på lager

Lånebil mens bilen er på verksted

www.bilxtra.no

BilXtra
verksted

RE AUTO

Hvitsteinveien 130
3174 Revetal

Telefon 994 97 509
reauto@online.no

DA RAMNES HISTORIELAG BLE STARTET

Styret i det nystartede Ramnes Historielag. Fra venstre: Per Møystad, Gunnulf Flåtten, Helga Bjerkø, Kaare Frøland og Ruth Holt. (Foto: Tore Asplin).

Ramnes Historielags første spire ble lagt på Berg hos Gunnulf Flåtten. 9. januar 1975. Han hadde bedt inn noen personer han mente hadde interesse for saken, nemlig ordfører Torstein Håland, varaordfører Olav Nese jr., medlemmer av Bygdeboknemnda Kaare Frøland og Ruth Holt, og Tore Asplin og Helga Bjerkø.

På dette møtet fikk Gunnulf Flåtten, Kaare Frøland og Helga Bjerkø i oppdrag å utarbeide lovforslag og innbydelse til et møte på Kirkeborg 18. mars Dette ble sendt til alle husstander i Ramnes. Det var stor spenning foran møtet. Interessen var til stede. Ca. 35 møtte fram, og ca 50 medlemmer ble tegnet.

Fylkeskonservator Erling Eriksen kåserte om "Mitt historielag- privat ønskeliste." Kaare Frøland ble lagets første formann. Med seg i styret fikk han Gunnulf Flåtten, nestformann, Ruth Holt, Per Møystad og Helga Bjerkø, sekretær og kasserer.

I oktober var det mange som ville høre på John Rønningen fortelle om sosiale og religiøse forhold i Ramnes, i 18. og 19. århundre. Historielagets andre formann ble Hans Ramm på årsmøtet i 1976.

Med seg i styret fikk han Per Møystad, nestformann, Else Marie Bråthen, kasserer, Helga Bjerkø, sekretær og Torbjørg Holtung.

Levering av møbler: Man-Tors 10-14

Litt nytt, mest brukt
Olgar
Retro Bruktbutikk

Olgar Dahlsvei 1. Tlf 488 95 911

Velkommen til Vestfolds største hengersenter!
- med stor utstilling både inne og ute

- Verkstedet tar i mot reparasjoner av alle typer hengere
- Vi har slitedeler til de fleste hengertyper
- Vi fører: Brenderup, Tredal, Ifor Williams, Fogelsta og Lobster

Velkommen til en hyggelig hengerprat!

Du finner oss på facebook

HENGERE.as
O

Hengere.as
Valleåsen 2, 3174 Revetal
Tlf: 33 06 33 00
Mobil: 90 02 79 66
Email: petter@hengere.as

JUBILEUMSFEIRING

Godvær, fint program og bra med folk 31. mai.

*Tekst
og foto
Per
Bjerkø*

Det manglet ikke på utfordringer forut for bursdagsfeiringen: Bør vi gjøre noe nå, eller vente i 10 år til det blir 50 år? Skal vi være ute eller inne? Hva med programmet? Reprise av «Jord», som utløste svangerskapet og fødselen til Ramnes Historielag i 1975.

Det var ingen grunn til å dra til Tufteplassen nå. Vi er jo selvhjulpne med herligheter på egen eiendom. Med eget amfi! Men en utendørs bursdag kan ha et stort problem, regnvær!!

Og jammen har de telt også, som vi fikk leie rimelig både ferdig oppsatt og nedtatt. Teltene var kjekke å ha for gratisvertshuset vårt etter spelet. Programmet ble en litt redusert oppføring av Kåre Holts «Jord».

Forestillingen er i gang.

Da kan telt være løsningen! Markedsundersøkelser avslørte at teltleie ville ta for mye av bankkontoen vår. Vi ble reddet av VÅ-RA koret. Vi viste de kan synge, og det har de gjort for oss både på det store spelet i Tufteplassen i 1977, da Bygdetunet Brår ble innvidd i 1980.

De bærende kreftene var VÅ-RA koret med dirigent Inga Kjæraas Evensen. Tekslesere: Astrid Søyland, Kvinnen fra Re. Magnus Østlie, Snorre Sturlasson. Og Kurt Sjøberg stilte som vanlig opp og styrte høytaleranlegget sitt. Som bildene viser, var det knallvær.

Magnus Østlie er gitt teksten til Snorre Sturlasson.

Astrid Søyland har rollen som Kvinnen fra Re

Helga Bjerko ønsker velkommen.

Det ble bra med folk. VÅ-RA koret var i form, og Astrid og Magnus mestret jobbene sine vel så godt som skuespillerne Astrid Folstad og Jack Fjeldstad i 1077.

Så var det taler ved ordfører Torvald Hillestad, Karl Anders Braaten fra Våle Historielag og flere. Dette styrte Kåre Holtung.

Fra måltidet i teltene. Selvserving med bakerovnsbrød. Kaffe og saft.

VÅ-RA koret synger. Inga Kjæraas dirigerer.

KORT OVERSIKT OVER VIRKSOMHETEN I RAMNES HISTORIELAG

- Medlemstallet har vært ca. 150 gjennom årene
- Vi har ca. 5 lagsmøter i året. Mest i stuene våre
- Lagsarbeidet har vært sterkt knyttet til Bygdetunet Brår
Dette preger også samlingene våre
- Lange perioder for lederne, bare 4 i alt
- Åse Burås har vært sekretær i 24 og kasserer i 31 år.
- I de første årene var interessen særlig stor for tida rundt slagene på Re,
blant annet ved arrangementet i Tufteplassen
- God kontakt med Lena Fahre og Kjersti Jacobsen i kommunens middelalderprosjekt, men med noe liten medvirkning
- Vanlig med en rusletur i året.
- I de siste årene har det vært god respons med lokale møter og samlinger
(Fossan, Fon, Vivestad, Ramnes sentrum og Jerpetjønn)
- I de siste 17 år har vi arrangert Åpen Gård på Brår i samarbeid med Ramnes Bondelag og Ramnes Bygdekvinnekvinnelag
- Vi var en viktig aktør med kulturminneregistreringen
- Etter kommunesammenslåingen har vi samarbeidet godt med Våle Historielag om Re-minne, felles bussturer og mye mer
- Ramnesiana og Re-minne gir med sine 38 utgaver godt innsyn i historien til både Ramnes Historielag og bygda vår

LEDEREN MENER

Jeg var så heldig å få lov til å være med å starte Ramnes Historielag i 1975, sammen med Gunnulf Flåtten, Kaare Frøland, Ruth Holt og Olav Nese jr. og fungerte som sekretær.

Vi var spente på første møtet, men oppmøtet var bra, så det viste at interessen var der. Vår første store oppgave var å få i stand en minnemarkering for slaget på Re i 1977. Det var nok Kaare Frøland og Gunnulf Flåtten som dominerte i komiteen.

Men vi andre var stort sett enige. Kåre Holt var den selvskrevne forfatteren, og han anbefalte Ragnvald Strand fra Holmestrand som skulle komponere musikken til verket.

De to samarbeidet godt. Det blei drevet god markedsføring gjennom hele året, så på den store dagen møtte det opp rundt 2000 mennesker i Tufteplassen. Da det blei snakk om overtagelse av Brår, var jeg ute av styret, men var med på en del dugnad er. Siden har jeg vært på de møtene og turene jeg kunne, og alltid hygget meg.

Da jeg i 2008 blei spurt om å bli leder, var betingelsen at Åse Burås fortsatte som sekretær.

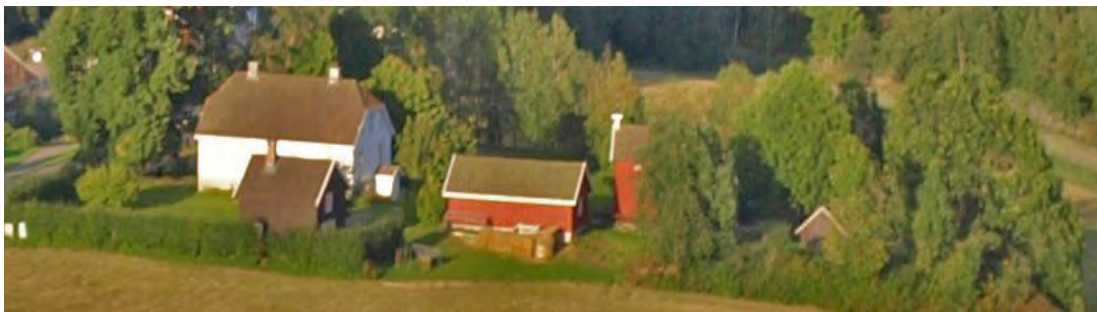

Åse holder orden på meg og på Bygdetunet Brår. Å få en til å erstatte henne tror jeg ikke går. Det må nok være minst to.

Det har vært en inspirerende oppgave å få være leder i Ramnes Historielag. Jeg har med meg et dyktig styre som er flinke til å møte opp på møtene, komme med forslag og ta på seg oppgaver.

Mitt ønske er at historielaget fortsatt skal inspirere og arrangere møter og turer, og ikke minst ta vare på Bygdetunet Brår.

Helga Bjerko

RAMNES HISTORIELAG

Virksomheten i Ramnes Historielag i 2015

Styret:

Helga Bjerkø, leder
Kåre Holtung, nestleder
Aage N. Nilsen
Torunn Frøland
Trygve Gran
Odd Roar Sulutvedt, 1. vara
Inger Ekstrøm Le Maire 2. vara

Husstyret:

Kjell Hole, leder

Samlingsstyret foto:

Erik Bjune, leder

Samlingsstyret annet:

Liv Sætre, leder

Sekretær og kasserer:

Åse Burås

Laget har 178 medlemmer
Herav 3 æresmedlemmer
Kontingent: kr. 150-
Giro leveres med Re-minne

Møtene

Onsdag 19. februar på Re helsehus.
Audun Tjomsland: Anders Jahre.
106 møtte.

Onsdag 11. mars på Brår.
Årsmøte.

Anne Arveschoug: Middelalderen
i Tønsberg. 40 møtte.

Mandag 13. april på Stokke Bygdetun.
Omvisning og orienteringer.
20 møtte.

Mandag 12. oktober på Brår.
Jan Vogt Knutsen: Bygging av vikingskip.
30 møtte.

Mandag 16. november på Brår.
Temaet var elgjakt.
Kåre Holtung intervjuet Arnt Hvidsten,
Asbjørn Horn og Jan Bøhle.
46 møtte.

Mandag 7 desember på Brår.
Julemøte. Bjørn Bergene: Fra boka si:
«Ta te dæ, de er meir bortii».

VÅRENS MØTER I RAMNES HISTORIELAG 2016

Tirsdag 10. februar kl. 19.00,

Vonheim, Fon

Kåre Holtung forteller om forfatteren Jon Flatabø som var lærer i Fon i 6 år. I de seks årene var han meget aktiv i bygdelivet. Som forfatter var han en av de mest leste på den tiden.

Onsdag 16. mars kl. 19.00

Årsmøte på Bygdetunet Brår.

Vi får også besøk fra Fylkesarkivet.

Banken har planer om ikke å ha bankbokser lenger. Hva da med alle gamle dokumenter som ligger der? Er det noe fylkesarkivet kan ta vare på?

Onsdag 13. april kl. 19.00

på Bygdetunet Brår. Eva Almhjell forteller fra boka si: «Anne Sletto, eit kvinneportrett». DIS. Re - orienterer om slektsgransking.

Søndag 26. juni.

Tur til Lindsverksetra og Barlindkollen

Med Lardal Historielag som hovedarrangør innbyr historielagene til midtsommertreff ved Barlindkollen og Lindsverksetra søndag 26. juni klokka 14.00. Hver tar med seg det de trenger av mat og drikke. Lindsverksetra er samlingsstedet med programmet, og de sprekeste tar så turen opp på Barlindkollen.

Programmet blir historiene i området, med setring, bjørnejakt og «gutta på skauen» under krigen. «Lågendølane» spiller til underholdning og dans. Den korteste og greieste adkomsten er å kjøre opp skogsbilveien fra Berg i Svarstad til Lindsverksetra. Alternativ adkomst fra øst er fra Merkedammen. Herfra er det ca 2,5 km på merka sti til Lindsverksetra.

**Har du fått jubelumsberetningen vår?
Vi har flere på lager,
så bare ta kontakt!**

Viktig om oss:

Bygdetunet Brår, Brårveien 38. Det er ingen postkasse der.

Hjemmeside: www.ramneshistorielag.no/hjem

Leder: Helga Bjerkø. Kileveien 170, 3175 Ramnes

Telefon: 333 96 061/948 81 859. E-post: helga@bjerko.no

Sekretær og kasserer: Åse Burås. Ramnesveien 611, 3175 Ramnes

Telefon: 952 46 083. E-post: aase.buraas@online.no

Leie: Ta kontakt med Åse når det gjelder leie

Vårt kontonummer: 2557 20 17152. **Org.nummer:** 998 245 265

ÅPEN GÅRD PÅ BRÅR 2015

tekst og foto
Per Bjerkø

Det var mye nedbør dagene før, men på dagene våre var det fint vær. Alt gikk Likevel gikk greit for oss, takket være våre to hyggelige naboer Tore Aasen og Olgars. Også Tore hadde nytte av godværet, og treskinga av havreåkeren var et fint innslag i programmet.

Årets utstillinger var bildekunst av Othar Hansen Hole i stuene, og gamle gjenstander fra stabburet i Aulaen.

En travelt opptatt Øivind Skjeggerød var med oss i smia også denne gangen. Han var også verdifull hjelp for Jan Vidar Bjune med bekkekverna som er restaurert. Åpen Gård på Brår er et vellykket samar-

beid der historielaget har med seg Ramnes Bygdekvinne-lag, som er dyktige i matsalget, og Ramnes Bondelag, der familien Bjune gjør en kjempejobb med masse dyr og traktorer. Også Beitemarken 4H og Re Bygdeungdomslag var der og skapte stemning med dans og leik. Det var bra med folk, som trivdes med virksomhetene og hverandre.

Stor innsats for Bergshaugen

Som dere allerede har oppdaget på forsiden og baksiden av dette heftet, er gravhaugområdet på Bergshaugen er flott sted, der det ligger mellom Re videregående skole og den flotte utsikten. Arkeologene mener at gravfeltet har 8 gravhauger og 6 såkalte røyser. Området er aldri gravd ut, så man vet ikke med sikkerhet når haugene er fra, men de antas å være fra ca. yngre jernalder/vikingtid (ca. 500-1000 e.kr.).

I de siste årene har utsikten til Ramnes-sletta sakte, men sikkert grodd nesten helt igjen. Derfor er det flott at Vestfold fylkeskommune og Ramnes historielag på forsommeren i år både tynnet og ryddet i skråningen mellom Bergshaugen og

Brårveien, slik at man nå kan sitte oppe på gravfeltet på Bergshaugen og skue utover Ramnes-sletta. Det er utsikt til kirken, gamle Ramnes sentrum, prestegården, og så vidt ned til slagstedet på Klopp/Linnesstad og gravfeltet på vestre Hole. Det ble 4-5 dagers arbeid i slutten av juni med et hardt arbeidende team fra Kirkens Bymisjon som trengte arbeidstrening, Erik Bjune fra historielaget, 2-3 motorsager og en effektiv flishogger. Det var det som skulle til for sikre utsikten. Historielaget takker for positive interessen for prosjektet fra Fylkeskommunen, Re kommune, privat grunneier og Kirkens Bymisjon. Og ikke minst, takk til Erik Bjune for initiativet og gjennomføringen.

GLINT FRA ÅPEN GÅRD 2015

VÅLE HISTORIELAG OG STIFTELSEN VÅLE PRESTEGÅRD I 2015

VÅLE HISTORIELAG OG STIFTELSEN VÅLE PRESTEGÅRD I 2015

Også i 2015 har historielaget stått for en rekke aktiviteter. Laget har gjennomført medlemsmøter, hatt søndagsåpent hus på Våle prestegård med omvisning, vært medarrangør på Olsok-feiring, deltatt på seinsommerfestivalen, arrangert rusletur i Undrumsdal (ifm. kulturminndagen 2015), deltatt/arrangert «den kulturelle skolesekken» der skolebarn fra 4. trinn fra Re får oppleve brødbaking, lysestøping, fortellinger mm. på Våle prestegård.

Historielaget står bl.a. for baking og servering. Arrangementet går over 3 dager og er svært populært for barna. Julemarkedet i desember må også nevnes.

Den 14. juni arrangerte historielaget, sammen med Ramnes historielag, en vellykket medlemstur til Hadelands glassverk og Kistefos museum.

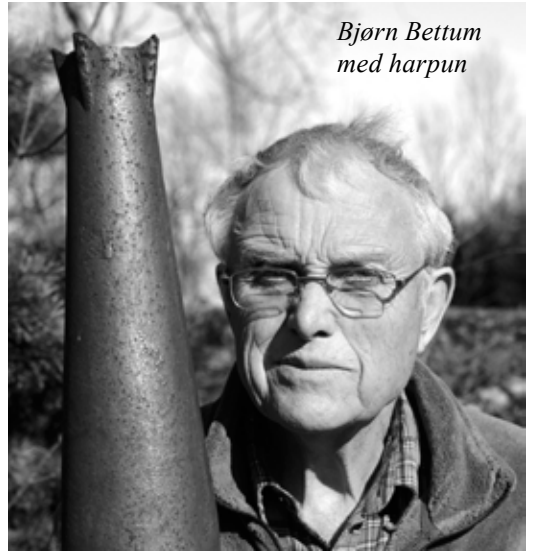
På Kistefos ble vi guidet rundt og den gamle fabrikkens bød på mange interessante og historiske godbiter. Se også hjemmeside til historielaget (vaalehistorielag.net) der det finnes en omtale av dette.

Re Minne 2014 inneholdt bl.a. en rekke hvalfangsthistorier med tilknytning til gamle Våle og Ramnes. I denne forbindelse dukket det opp en rekke gjenstander som disse hvalfangerne hadde med fra «isen». Historielaget fikk låne en rekke av disse gjenstandene fra tidligere hvalfangerne. Gjenstandene ble stilt ut i et eget rom i sidebygningen på Våle prestegård.

Rommet ble åpnet i forbindelse med årsmøtet i februar og utstillingen med alle gjenstandene har vært åpen nesten hele 2015. En del av de lånte gjenstandene er nå tilbakelevert eierne.

*Flensegjengen
på Pelagos
1957-1958.
Guttorm Firing
helt til venstre.*

*Bjørn Bettum
med harpun*

Styret i Våle historielag 2015

Leder: Karl Anders Bråten

Nestleder: Harald Gjersøe

Sekretær: Inger Marie Olsen

Kasserer: Hans Kristian Haug

Øvrige styremedlemmer:

Minda Haslestad, Jorunn Gjersøe, Trygve Gran

Varamedlemmer: Turid Evensen, Unni Wike, Vidar Flåteteigen

Styret i Stiftelsen Våle prestegård 2015

Leder: Hans-Jørgen Skinnnes

Nestleder: Karl Anders Bråten

Kasserer: Hans Kristian Haug

Øvrige styremedlemmer: Tore Olav Hem, Perry Ottesen, Pål Arild Simonsen
(repr. for Re kommune)

Vararepresentanter: Arild Bøe og Bjørn Rismyhr.

Arnfinn Malme (Vestfoldmuseene) deltar på møtene som protokollfører.

GLIMT FRA HVALFANGSTROMMET

Bildene på disse og foregående sider er
avfotografert av Knut Harald Evensen.

Sørums Sag

Leieskur & *Høvling* & *Materialsalg*

Tlf.: 33 06 04 73 Mobil: 911 19 472

3178 Våle

Bredbånd - Nettverk - IT

Re-Nett

.no

Din lokale leverandør av
bredbånd og IT-tjenester!

Tlf 330 60645 post@re-nett.no

VÅLE HISTORIELAG OG STIFTELSEN VÅLE PRESTEGÅRD I 2015

Stiftelsens rapport

Gulvet i det gamle «forrådsrommet» i sidebygningen ble tatt opp i 2015. Gulvet var svært skjevt og det viste seg at nesten alle bjelkene under rommet var råtne og må skiftes. Det ble registrert vanninntrenging fra gårdsplassen, og i samråd med Riksantikvaren ble det derfor bestemt å grave opp blomsterbedene i gården for å legge ny drenering. Samtidig ble det lagt en «vegg» av leire mot muren for å forsøke å hindre vanninntrenging.

Arbeidene ble omfattende, og det videre arbeidet med å skifte bjelker i gangen og «forrådsrommet» er utsatt til 2016.

På høstparten ble gulvet i to av de gamle laene i låven gravd ut. Gulvet ble drenert og det ble lagt inn pukk. Styret bestemte å støpe et dekke over som vil bli en ypperlig plattform for det videre arbeidet med å lafte inn nytt tømmer i laene. Dekket ble støpt tidlig i november 2015. Senere skal det legges tregulv oppå det støpte dekket, slik at dette ikke vil bli synlig når alt er ferdig.

Det har vist seg vanskelig å få tilskudd til fullfinansiering av reparasjonen av laene. Stiftelsen vurderer derfor å ta opp et lån for å få fortgang i arbeidene. Samtidig jobbes det fortsatt med å søke forskjellige instanser om tilskudd.

**BILBJØRN
REDNING AS** Trenger du hjelp, ring:
905 54 500

Besøksadresse: Knudstadveien 262, 3178 Våle

JERNIA

Alt på ett sted
REVETAL JERNVARE AS

Tlf. 33 06 28 70

- din maling- og jernvareleverandør

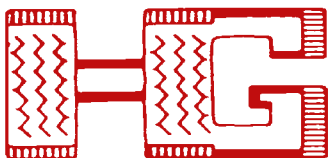
Seniorarkitektene

Casamia Arkitektkontor & Boblen Arkitektkontor

TLF: 33 06 24 55 FAKS: 33 06 24 56

E-POST: post@seniorark.no

ADR.: Industriveien 2A, 3174 Revetal

**HASLESTAD
GUMMISERVICE AS**

3174 Revetal • Tlf.: 33 06 28 90

hg@haslestadgummiservice.no

www.haslestadgummiservice.no

HASLESTAD OLJE OG VARME AS
Din lokale oljeleverandør

Fyringsolje ☒ Parafin ☒ Smøreolje ☒ Diesel

Tlf.: 33 06 28 90

Industriveien 11, 3174 Revetal

GLIMT FRA SENSOMMERFESTIVALEN 2015

Seinsommerfestivalen 2015 ble avholdt lørdag 5. og søndag 6. september. På lørdagen regnet vi bort, og vi hadde ikke mange besøkende, men de som møtte fram kosa seg. Noe av programmet kunne ikke gjennomføres. På grunn av mye regn i forkant av arrangementet kunne vi ikke bruke jordet til parkering. Parkering ble hos Huseby AS og på menighetshuset. Søndag ble det heldigvis strålende vær, og vi hadde rekordmange besøkende. Dette ble en veldig hyggelig dag på prestegården. Nytt innslag i år var treskelaget som kom til gårds med hest, treskeverk og arbeidsfolk.

Samarbeidet mellom arrangementsgruppa, stiftelsen, linjentene og historielaget er veldig bra. Det samme gjelder samarbeidet med Gla'gjengen, og bondelaget og ikke minst alle de andre frivillige, dedikerte enkeltpersonene!

And på 1-2-3

Varmrøkt andebryst er en av våre mange spesialiteter...

Det var en gang...

... at fem sambygdingar i Vestfold bestemte seg for å produsere and basert på lokale råvarer, solid håndverk og høy leveringsgrad.

I dag har de eget slakteri og foredlingsanlegg og selger i hele kongeriket...

Hans Edvard Torp
HANS EDVARD TORP

Torbjørn Kjerås
TORBJØRN KJERÅS

Arve Johnsen
ARVE JOHNSEN

Aadne Soyland
AADNE SOYLAND

Rolf Fevang
ROLF FEVANG

GÅRDSAND

FRA HJERTET AV VESTFOLD

www.gaardsand.no

Alt innen regnskap

33 39 68 70 - raf@re-regnskap.no

Din lokale rørlegger i generasjoner.

Vi utfører arbeid over hele østlandet.

**Det er alt fra pakningsbytte til store
industriprosjekter/leilighetsprosjekter.**

**Vi er totalt 25 ansatte med stor yrkesstolthet og
kompetanse på mange områder!**

**Rådgivnings- og regnskapstjenester
for næringslivet og landbruk**

SAGA REGNSKAP OG
RÅDGIVNING

Næringscenteret, Revetal. Tlf. 33 06 46 40
Marit Sibbern 917 32 455
revetal@sagarr.no

**FJELLSPRENGNING
TOR AAGE BRÆIN**

33 06 06 38 977 22 060
tabraein@online.no

Vi sprenger vei for deg!
Ruteig 3178 Våle

Think Blue.

Velkommen til
Møller Bil Horten

Volkswagen har alltid satset på innovasjon og har allerede de to helelektriske modellene **e-up!** og **e-Golf** på markedet. I tillegg kan vi nå tilby to ladbare hybrider: **Golf GTE** og nyheten **Passat GTE**. Hybridene er økonomiske elbiler i byen og kraftfulle sportsbiler på landeveien. Alle bilene leveres med det ypperste av førerassistentsystemer og innovasjoner som overgår det meste av det vi har sett fra elektriske biler tidligere. Kontakt oss for ytterligere informasjon!

Vi hos Volkswagen Møller Bil Horten er stolte fordi vi får lov til å jobbe med en av verdens sterkeste og beste merkevarer. Dette forplikter. Det viktigste for oss er at du som kunde alltid kan si: "Jeg er **svært fornøyd** med min opplevelse hos Volkswagen i Horten."

Glenn T. Lysell / Selger
Tlf. 24 03 11 21
glenn.lysell@moller.no

Finn-Åge Stenberg / Selger
Tlf. 24 03 11 25
finn.stenberg@moller.no

Tom-Erik Aasheim / Daglig Leder
Tlf. 24 03 11 20
tom-erik.aasheim@moller.no

Møller Bil Horten

Falkenstensveien 31, 3189 Horten. Tlf.: 24 03 11 00. Epost: horten@moller.no

BR.HENRIKSEN

**3178 VÅLE
33 06 20 94**

*Graving Sprenging Transport Rørdriving
Leveranse av grus og bark
Vei, vann og kloakk*

brodrene.henriksen@h-nett.no 982 30 300

expert

Revetal

800 kvadratmeter

Elektromarked

33 06 26 55

expert.revetal@expert.no

Re Revisjon AS

Registrert revisor **Magnus Kyllingstad** tilbyr først og fremst

Revisjonstjenester

til de revisjonspliktige. Men vi tilbyr også **andre tjenester**:

- Skatte- og avgiftsrådgivning
- Bedriftsøkonomisk rådgivning
- Budsjettering og kontrollrutiner
- Valg av selskapsform
- Stiftelse av selskaper
- Kjøp/salg av virksomheter
- Fusjon/fisjon etc.

Tlf.: 33 06 49 10 Fax: 33 06 49 11 Mobil: 926 55 469
Næringsbygget, Postboks 170, 3164 Revetal □ post@re-revisjon.no

Byggmester

OLE A.
LANGEDRAG A/S

NYBYGG • TILBYGG • REPARASJONER • VEDLIKEHOLD

post@langedrag.info

333 18112 • 976 81 375

Ramnesveien 517 • 3175 Ramnes

BULK-TANK TRANSPORT AS

Svinevoll, Borgeveien 7, 3178 Våle

Transport av flytende og fast husdyrgjødsel
Biomasser og biprodukter
Flytende råstoff til kraftforproduksjon
Bulk, paller, storsekk , rundball
Mel og kornprodukter
ADR transport

Tlf: 33 06 09 29 · Mobil: 930 04 977
post@bulktank.no · www.bulktank.no

Møbelservice

Omtrekking og restaurering • Salg av møbelstoffer, hud og ska

Marianne Sommerstad
Mobil 915 70 408

Bispeveien 783, 3174 Revetal

Telefon: 33 39 64 40

E-post: mariannesommerstad@gmail.com

LYS, VARME ELLER EKSTRA KONTAKTER?

Trenger du hjelp med installasjon bedrift eller privat? Vi har stor kompetanse og kan komme raskt!

Vi leverer alle type elektro- og svakstrømsinstallasjoner. Bare ta kontakt!

elektro • data • tele • alarm • internkontroll

Telefon 33 06 10 20
post@altinstallasjon.no
altinstallsjon.no

ALT
Installasjon as

